

Nd. 120. Frumvarp til gjaldþrotalaga. [103. mál]

(Lagt fyrir Alþingi á 99. löggjafarþingi 1977.)

I. KAFLI

Orðskýringar og almenn atriði.

1. gr.

1. Í lögum þessum merkir orðið frestdagur:
 - a) Daginn, þegar skiptaráðandi fær ósk eða kröfu um greiðslustöðvun, nauðasamninga eða gjaldþrotaskipti.
 - b) Dánardag skuldara, ef með dánarbúið er farið eftir þessum lögum.
 - c) Daginn þegar skiptaráðandi samkvæmt þessum lögum kveður upp úrskurð um, að hann skuli fara með skipti vegna félagsslita eða uppgjors á eignum stofnunar.

Ef fleiri dagar en einn geta skv. framanskráðu verið frestdagar, skal hinn fyrsti þeirra vera það.

2. Frestdagur telst sá dagur, þegar óskað er greiðslustöðvunar skv. 2. kafla, þó að lögverkanir greiðslustöðvunar falli brott skv. 12. gr., ef krafist er nauðasamninga eða gjaldþrotaskipta innan 3 vikna eftir brottfall lögverkananna.
3. Frestdagur telst sá dagur, þegar skiptaráðandi fær nauðasamningakröfu, þó að nauðasamningar nái ekki staðfestingu, ef krafist er gjaldþrotaskipta innan 3 vikna, eftir að krafa um nauðasamninga var afturkölluð eða henni hafnað eða eftir að hætt var tilraunum til að ná slíkum samningum.
4. Frestdagur telst sá dagur, þegar gjaldþrotaskipta er krafist, þótt krafan sé afturkölluð eða henni hafnað, ef skiptaráðandi fær innan 3 vikna nýja ósk eða kröfu um greiðslustöðvun, gjaldþrotaskipti eða nauðasamninga.

2. gr.

Í lögum þessum merkir orðið nákomnir:

- a) Hjón, skyldmenni í beinan legg, systkini, mann og maka skyldmenna í beinan legg og systkina og aðra menn, sem sérstaklega náið persónulegt samband hefur verið á milli.
- b) Mann og félag eða stofnun, ef maðurinn eða fólk nákomið honum á verulegan hluta félagsins eða stofnunarinnar.
- c) Tvö félög eða stofnanir, ef annað þeirra eða fólk nákomið því á verulegan hluta af hinu félaginu eða hinni stofnuninni.
- d) Annað fólk, félög eða stofnanir, sem hafa sambærilegt hagsmunasamband og nefnt er í b og c lið.

3. gr.

1. Ósk um greiðslustöðvun eða krafa um gjaldþrotaskipti skal send skiptaráðanda þar sem skuldari á heimili.
2. Sá sem krefst gjaldþrotaskipta, getur þó óskað þess við skiptaráðanda, þar sem hann telur meginhluta atvinnurekstrar skuldara fara fram, að hann fari með

- skiptin. Í beiðninni skal skýra þessa ósk. Skiptaráðandi skal þegar senda hana dómsmálaráðuneyti ásamt umsögn sinni. Ráðuneytið ákveður, hvort við henni skuli orðið. Ef úrskurður um gjaldþrotaskipti skv. 1. mgr. er kveðinn upp, áður en ákvörðun ráðuneytis hefur leitt til úrskurðar með heimild í þessari mgr., fara skiptin fram þar sem skuldari á heimili. Ef dánarbú er til opinberra skipta, fara gjaldþrotaskipti þess fram í sama lögsagnarumdæmi.
3. Ef ósk um greiðslustöðvun eða krafa um gjaldþrotaskipti berst skiptaráðanda, sem ekki má með hana fara, skal hann senda hana þeim skiptaráðanda, sem með hana skal fara.

4. gr.

1. Ósk um greiðslustöðvun og krafa um gjaldþrotaskipti skal vera skrifleg. Geta skal þess, hver ber hana fram, svo og nafns skuldara, nafnnumers hans eða auðkennisnumers í fyrirtækjaskrá Hagstofu Íslands, heimilisfangs og eftir atvikum atvinnu. Gögn, sem vilnað er til, skulu að jafnaði fylgja.
2. Skiptaráðandi skal halda skrá yfir framkomnar óskir um greiðslustöðvun og kröfur um gjaldþrotaskipti. Tilgreina skal í skránni, hvaða dag óskin eða krafan berst.

5. gr.

Skiptaráðandi getur gefið þeim, sem ber fram ósk eða kröfu skv. 4. gr., stuttan frest, sem að jafnaði skal ekki vera lengri en ein vika, til að leggja fram upplýsingar eða gögn, sem vantar, eða senda tilskildar tilkynningar.

6. gr.

1. Ekki skal auglýsa opinberlega, að fram sé komin ósk um greiðslustöðvun eða krafa um gjaldþrotaskipti.
2. Hver sá, sem hefur lögmatra hagsmuna að gæta, getur fengið upplýsingar hjá skiptaráðanda, hvort og hvenær slík ósk eða krafa sé fram komin, hver sé skuldara til aðstoðar, ef einhver er, og hvaða meðferð óskin eða krafan hafi fengið.
3. Ef ósk eða krafa skv. 1. mgr. hefur verið lögð fram á dómþingi, fer um endurrit eftir almennum reglum réttarfarslega um þau.

II. KAFLI

Greiðslustöðvun.

7. gr.

Sá sem á í verulegum fjárhagsörðugleikum, en vill freista þess að koma nýrri skipan á fjármál sín með aðstoð lögmanns eða löggilts endurskoðanda, sem hann hefur til þess ráðið, getur óskað þess að skiptaráðandi heimili honum greiðslustöðvun í allt að 3 mánuði með þeim réttarverkunum, sem í 8. gr. segir.

8. gr.

1. Meðan á greiðslustöðvun stendur, er skuldara óskilyt og óheimilt að greiða gjaldfallnar skuldir sbr. þó 9. gr. Ekki má hann heldur stofna til verulegra skuldbindinga, umfram það sem þarf til að halda áfram starfsemi sinni, til að gæta með sanngjörnum hætti hagsmuna lánardrottna sinna, til að forða verulegu tjóni eða til að afla sér og fjölskyldu sinni daglegra nauðsynja.
2. Meðan á greiðslustöðvun stendur er óheimilt að taka bú skuldara til gjaldþrotaskipta, gera fógetagerð í eignum hans eða selja eigur hans á nauðungarupphöð. Fógeti skal þó framkvæma vörslusviptingu vegna fógetagerðar fyrir upphaf greiðslustöðvunar, nema skiptaráðandi telji, að hún torveldi með ósanngjörnum hætti, að tilgangi greiðslustöðvunarinnar verði háð.

3. Ákvæði í samningum eða réttarreglum um afleiðingar vanefnda taka ekki gildi á þeim tíma, sem greiðslustöðvun er. Þannig er óheimilt að gjaldfella skuld vegna vanefnda á greiðslu afborgunar og vaxta, rýrnunar veðs eða slíks.

9. gr.

Ákvæði 39.—41. gr. laga nr. 39 1922 um lausafjárkaup skulu gilda um greiðslustöðvun eftir því, sem við getur átt.

10. gr.

1. Greiðslustöðvun skal heimiluð með úrskurði. Endurrit hans skal skuldari þegar senda öllum þeim lánardrottnum sínum, sem honum er kunnugt um.
2. Skuldari skal veita skiptaráðanda og þeim manni, sem skuldara er til aðstoðar, sbr. 7. gr., allar þær upplýsingar, sem þeir krefjast, og stuðla eftir mætti að því, að greiðslustöðvunin leiði til sanngjarnrar niðurstöðu.

11. gr.

1. Sá, sem er skuldara til aðstoðar, skal strax tilkynna skiptaráðanda, ef hann telur ekki horfur á, að samningar takist um greiðslu skulda skuldarans, eða skuldarinn starfi ekki af trúmennsku með honum eða hann hættir að sinna málum skuldara.
2. Ef skiptaráðandi fær tilkynningu skv. 1. mgr. eða verður þess með öðrum hætti áskynja, að ekki er á viðunandi hátt unnið að því að ná samningum um skuldir skuldara, tekur hann ákvörðun um, hvort fella skuli niður réttaráhrif greiðslustöðvunarinnar. Áður en svo er ákveðið, skal ef unnt er án verulegra erfiðleika gefa skulðaranum, aðstoðarmanninum og þeim lánardrottnum sem kunna að hafa gefið sig fram við skiptaráðanda, tækifæri til að tjá sig. Gefa má skuldara stuttan frest til að taka upp nýja starfshætti.

12. gr.

1. Reglum þessa kafla skal beita, uns hið fyrsta þessa gerist:
 - a) Skuldarinn afturkallar ósk sína um greiðslustöðvun.
 - b) Tilraunir til nauðasamninga hefjast.
 - c) Skiptaráðandi ákveður, að réttaráhrif greiðslustöðvunarinnar skuli niður falla.
 - d) 3 mánuðir eru frá upphafi greiðslustöðvunar.
2. Ef mjög sérstaklega stendur á, getur skiptaráðandi lengt 3 mánaða frestinn skv. 1. mgr. d í alls 5 mánuði, ef skuldari ber fram ósk um það, áður en hinn fyrsti frestur er úti.
3. Ef réttaráhrif greiðslustöðvunar falla niður skv. 1. mgr. a-c eða lengi skiptaráðandi frestinn skv. 2. mgr., skal öllum lánardrottnum, sem vitað er um, tilkynnt um þetta á þann hátt, sem skiptaráðandi mælir fyrir um. Getur hann lagt fyrir skuldara eða þann, sem honum er til aðstoðar, að senda tilkynninguna.

III. KAFLI

Upphaf gjaldþrotaskipta.

13. gr.

1. Bú einstaklings, félags eða stofnunar skal taka til gjaldþrotaskipta:
 - a) Ef þess er krafist af þeim, sem telur sig ekki geta staðið að fullu í skilum við lánardrottna sína, þegar kröfur þeirra falla í gjalddaga.
 - b) Eftir kröfu lánardrottins um bú manns, sem strokið hefur af landi brott eða telur sig, að því er ætla má sökum skulda, enda sé hætt á því, að dráttur á gjaldþrotaskiptum baki lánardrottnum tjón.

- c) Eftir kröfu lánardrottins, ef á síðustu 3 mánuðum fyrir móttöku kröfu hans um gjaldþrotaskipti hefur farið fram hjá skuldara árangurslaus aðför eða kyrrsetning. Hið sama er, ef fyrir liggur frá sama tíma yfirlýsing skuldara um, að hann geti ekki staðið að fullu í skilum við lánardrottna sína, þegar kröfur þeirra falla í gjalddaga, eða ef yfirlýsingar, sem skiptaráðandi telur réttar, liggja fyrir um þetta frá löggiltum endurskoðanda, sem kannað hefur hag skuldara, eða frá skattyfirvöldum eða öðrum opinberum stofnunum, sem slíkt hafa gert.
2. Bú opinberra stofnana verða ekki tekin til gjaldþrotaskipta, ef rikissjóður ábyrgist skuldir þeirra. Um fjárþröng sveitarfélags og stofnana þess fer eftir sveitarstjórnarlögum.
 3. Bú sameignarfélaga verða aðeins tekin til gjaldþrotaskipta ásamt búum eigenda. Bú einstaklinga, félaga og stofnana, sem ekki eru skattskyldar, verða tekin til gjaldþrotaskipta, þó ekki bú forseta Íslands eða maka hans.
 4. Dánarbú skal taka til gjaldþrotaskipta, ef það er skuldafrágöngubú og lánardrottinn krefst. Hafi verið gefin út innköllun til skuldheimtumanna dánarbúsins og sé kröfulýsingarfrestur liðinn, þegar krafa berst skiptaráðanda um gjaldþrotaskipti eða slík krafa er bókuð í skiptabók, kemur slík kröfulýsing í stað kröfulýsingar skv. 19. gr. 3. mgr. laga þessara. Ella skal gefa út innköllun á ný eftir því ákvæði. Hið sama gildir að þessu leyti, þegar skiptaráðandi skiptir eignum hjóna, sem bæði eru á lífi.

14. gr.

Bókhaldsskyldir aðilar skulu gefa bú sitt upp til gjaldþrotaskipta, ef þeir sjá fram á, að þeir muni ekki geta staðið að fullu í skilum við lánardrottna sína, þegar kröfur þeirra falla í gjalddaga, og ef fjárhagur þeirra hefur versnað síðasta reikningsár, enda verði búið tekið til gjaldþrotaskipta skv. 13. gr.

15. gr.

1. Lánardrottinn getur ekki krafist gjaldþrotaskipta á búi skuldunauts síns, ef
 - a) krafa hans er nægilega tryggð í eignum skuldara
 - b) krafa hans er nægilega tryggð í eignum þriðjamanns og gjaldþrotaskipti myndu leiða til breytinga á réttarstöðu veðhafa skv. veðbréfinu.
 - c) krafa hans er ekki fallin í gjalddaga og nægilega tryggð í eignum þriðjamanns eða þriðjimaður býður nægilegt veð.
2. Aðrar nægilegar tryggingar geta komið í stað veðs í þessu sambandi.
3. Að öðru leyti er það ekki skilyrði fyrir því, að lánardrottinn krefjist gjaldþrotaskipta, að krafa hans sé fallin í gjalddaga.

16. gr.

1. Komi fram fleiri kröfur en ein um gjaldþrotaskipti, ákveður skiptaráðandi, í hvaða röð hann fjallar um þær.
2. Frestdagur er móttökudagur þeirrar kröfu, sem fyrst barst.
3. Kröfu um gjaldþrotaskipti má afturkalla, þar til úrskurður um hana hefur gengið.

17. gr.

1. Skuldari, sem krefst gjaldþrotaskipta á búi sínu, skal senda skiptaráðanda yfirlit yfir eignir sínar og skuldir og skrá yfir lánardrottna.
2. Skiptaráðandi skal kalla skuldara á sinn fund án tafar og krefja hann um þær upplýsingar og gögn, sem hann telur þurfa.
3. Komi skuldari ekki á fund skiptaráðanda, skal telja kröfu hans afturkallaða.

18. gr.

1. Krafa lánardrottins um gjaldþrotaskipti skal rökstudd.
2. Skiptaráðandi lætur þegar birta skuldara tilkynningu um kröfuna. Jafnframt boðar hann lánardrottinn og skuldara á sinn fund með a. m. k. sólarhrings fresti.
3. Birting skv. 2. mgr. þarf ekki að fara fram, ef skiptaráðandi hefur með öðrum hætti samband við skuldunaut eða hann finnst ekki.
4. Komi lánardrottinn ekki á fund skiptaráðanda, skal telja kröfu hans um gjaldþrotaskipti afturkallaða.
5. Komi skuldari ekki á fund skiptaráðanda, skal eftir atvikum líta svo á, að fullyrðingar lánardrottins séu réttar eða láta lögreglu færa skuldara á fund skiptaráðanda.

19. gr.

1. Skiptaráðandi skal kveða upp úrskurð um það, hvort orðið skuli við kröfu um gjaldþrotaskipti.
2. Ekki frestar málskot skiptunum, en ekki skal selja eða ráðstafa munum húsinns nema með samþykki þrotamanns, fyrr en fullnaðardómur er genginn. Þó skal skiptaráðandi ráðstafa þeim eignum húsinns, sem liggja undir skemmdum.
3. Þegar er úrskurður er genginn, skal skiptaráðandi auglýsa gjaldþrotaskiptin í Lögbirtingablaði sbr. og 86. gr. Þar skal birta auglýsinguna tvívegis. Að auki getur skiptaráðandi, ef sérstaklega stendur á, auglýst skiptin með öðrum hætti eða tilkynnt þau. Í auglýsingu skal vera innköllun til skuldheimtumanna (proclama) og tilgreindur kröfulýsingarfrestur, 2 mánuðir frá fyrstu birtingu í Lögbirtingablaði.
4. Ákvæði 3. mgr. gilda ekki, þegar skiptin fara eftir 119. gr. laga þessara.

20. gr.

1. Ef kröfu um gjaldþrotaskipti er hafnað eða síðar kemur fram, að hún var ástæðulaus, skulu þeir, sem krafist hafa skiptanna, greiða kostnað þann, sem búið á að greiða skv. lögum þessum. Sé um fleiri aðila en einn að ræða, er ábyrgð þeirra solidarísk.
2. Ef lánardrottinn hefur krafist gjaldþrotaskipta, en skilyrði til þeirra reynast eigi vera fyrir hendi, skal hann bæta skuldara fjártjón hans og miska, ef lánardrottinn mátti vera ljóst, að skilyrði skorti eða hann átti ekki þá kröfu á skuldunaut, sem hann byggði á. Bætur má dæma, þó að krafa um gjaldþrotaskipti hafi verið tekin til greina. Skiptaráðandi úrskurðar bótakröfuna.

21. gr.

Skiptaráðandi skal krefja lánardrottinn um tryggingu vegna kostnaðar eða bóta, áður en hann kveður upp úrskurð um gjaldþrotaskipti. Sé trygging ekki sett, skal líta svo á, að krafa um gjaldþrotaskiptin hafi verið afturkölluð.

IV. KAFLI

Þýðing gjaldþrotaskipta.

22. gr.

Við uppsögu gjaldþrotauúrskurðar missir þrotamaður rétt til að framselja eignir sínar, til að gefa eftir réttjandi sín, til að taka við greiðslum og öðrum framsölum, taka við uppsögnum, mótmælum og þess háttar löggerningum, stofna til skuldbindinga og til að ráða með öðrum hætti yfir eignum sínum þannig, að það hafi þýðingu fyrir þrotabúið.

23. gr.

1. Gjaldþrotið hefur þýðingu gagnvart öllum næsta dag eftir útgáfudag þess Lögbirtingablaðs, þar sem auglýsing um úrskurðinn birtist í fyrsta skipti. Frá uppkvaðningu úrskurðarins og fram til áðurnefnds dags, hefur gjaldþrotið þýðingu gagnvart þeim, sem vissi eða mátti um það vita.
2. Ákvæði 1. málsg. gilda ekki, ef reglur um viðskiptabréf og þinglýsingu eða aðra skráningu leiða til annars.

24. gr.

1. Ekki verður gerð gild fúgetagerð í eignum, sem heyra þrotabúinu til, eftir upp sögu gjaldþrotaurðurar, nema til fullnustu dóms um afhendingu tiltekins hlutar eða fasteignar. Slík fúgetagerð má fara fram, ef meðferð eigna bú síns er falin bústjóra til bráðabirgða eða skiptastjóra.
2. Sá sem á haldrétt í eignum, sem heyra búinu til, getur látið selja þær á nauðungaruppboði og fengið greiðslu af uppboðsandvirðinu án undangengins fjárnáms og án tillits til gjaldþrotsins. Slík sala má þó ekki fara fram, nema fjárhæð kröfu haldréttarhafans hafi verið ákveðin með úrskurði skiptaréttar eða af öðrum dómstóli. Kröfuhafi skal tilkynna skiptaráðanda um uppboðskröfuna og hefur hann síðan 2 vikna frest frá móttöku tilkynningarinnar til að greiða hana af eignum bú síns.
3. Gjaldþrot breytir ekki rétti þeirra, sem fyrir upphaf þess hafa látið fram fara fullnustugerð fúgeta í eignum skuldara eða eiga handveð í þeim eða handveðsigildi eða mega láta selja af eignum skuldara á nauðungaruppboði án undanfarandi réttargerða.
4. Kyrrsetning gerð fyrir upphaf gjaldþrotaskipta fellur brott.

V. KAFLI

Eignir þrotabús.

25. gr.

Til skipta skal taka eignir þrotamanns við upphaf gjaldþrotaskipta svo og það, sem hann eignast, meðan á skiptunum stendur.

26. gr.

Það, sem þrotamaður vinnur sér inn, meðan á skiptum stendur, rennur ekki til bú síns.

27. gr.

1. Arfur, sem þrotamanni tæmist, meðan á skiptum stendur, rennur til bú síns. Sama er um dánargjafir og aðrar gjafir, sem þrotamanni hlotnast á því tímabili. Þetta gildir ekki ef lögmætar ákvarðanir gefanda eða arfleiðanda eru því til fyrirstöðu.
2. Þrotabúið getur ekki véfengt ákvæði erfðaskrár, um brottfall, skerðingu eða kvaðir á arfi þrotamanns.
3. Þrotamaður getur samþykkt, að maki arfláta sitji í óskiptu bú.

28. gr.

1. Ef þrotamanni tæmist arfur, meðan á skiptum stendur, getur skiptaráðandi, sem fer með skipti þrotabúsins, heimilað einkaskipti eða látið þrotabúið gangast við skuldum dánarbúsins, ef aðrir erfingjar skuldbinda sig skriflega til að bæta þrotabúinu in soldium tjón, sem af þessu kann að hljóta.
2. Kröfur á þrotabúið vegna ábyrgðar á skuldum dánarbús skv. 1. mgr. skal greiða sem forgangskröfur skv. 82. gr. 3. tölulíð laga nr. 3/1878 sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.

29. gr.

Eignir þrotamanns, sem ekki má gera fjárnám í, renna ekki til þrotabús hans, nema svo sé sérstaklega ákveðið í lögum.

VI. KAFLI

Kröfur á búið.

30. gr.

1. Eignum þrotabús skal varið til að greiða þeim, sem kröfur áttu á þrotamann, þegar úrskurður var kveðinn upp um töku bús hans til gjaldþrotaskipta, og þeim, sem síðar eignast kröfur á búið með lögmætum hætti.
2. Endurgreiðslukrafa vegna greiðslu á skuldbindingu, sem hvíldi á þrotamanni, telst stofnuð við upphaf þeirrar skuldbindingar.

31. gr.

1. Allar lögmætar kröfur, sem lánadrottinn hafa á hendur þrotamanni og fullnægja á af eignum búsins, skal meta til peningaverðs, og sé miðað við, hve miklu það varði lánadrottina að fá kröfurnar greiddar.
2. Allar kröfur á hendur þrotamanni, sem búinu ber að greiða, eru í gjalddaga fallnar, þegar skipti byrja, og getur búið greitt þær þegar í stað án tillits til þess gjalddaga, sem áður var.
3. Kröfur í erlendum gjaldeyri skal breyta í kröfur í íslenskum krónum samkvæmt gengi á þeim degi, þegar gjaldþrotarárskurður er kveðinn upp.

32. gr.

1. Hver sá, er skuldar þrotabúi, getur dregið frá það, er hann á hjá því, hvernig sem skuld og gagnkröfu er farið. Þó þarf lánadrottinn eða sá, er hann erfði kröfuna eftir, að hafa eignast hana, áður en skiptin hófust og lánadrottinn þá ekki séð eða mátt sjá að þrotamaður átti ekki fyrir skuldum, eða lánadrottinn fengið kröfuna til að skuldajafna.
2. Ekki má framselja viðskiptabréf búsins, áður en innköllunarfrestur er liðinn og ekki síðar, ef mótkröfu er lýst þannig, að fyrirgert sé með því gagnkröfuretti. Sé þetta gert, skal búið greiða bætur og fer um rétt eigenda þeirrar bótakröfu eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.
3. Kröfur þær, sem taldar eru í 86. gr. laga nr. 3/1878 sbr. 6. gr. laga nr. 32/1974 verða ekki notaðar til skuldajafnaðar gagnvart þrotabúi, nema eignir búsins nægi til að greiða þær, þegar að úthlutun kemur.

33. gr.

Skuldajafna má skilyrtri kröfu við kröfu, sem búið á, ef skilyrðið er uppfyllt. Ef svo er ekki og krafa búsins er greidd, en skilyrðið síðar uppfyllt, skal greiða kröfuna á búið eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974. Ef óvíst er, þegar úthlutun fer fram, hvort skilyrðið verður uppfyllt, skal taka frá fé til greiðslu kröfunnar, sbr. 123. gr.

34. gr.

Ef hluti kröfu er greiddur úr búi vegna veðs eða annarra tryggingarréttinda, skal reikna hlutfallstölu þá, sem greidd er við úthlutun, af afgangi kröfunnar en ekki heildarupphæð hennar.

35. gr.

1. Ef fleiri en þrotamaður ábyrgjast kröfu og sú ábyrgð er óskipt (solidarísk), skal reikna hlutfallstölu þá, sem greidd er við úthlutun, af heildarupphæð kröfunnar, þó að

- a) annar skuldari hafi greitt hluta kröfunnar og hann hafi mátt endurkrefja þrotamann,
 - b) hluti kröfunnar hafi verið greiddur úr búi annars skuldara,
 - c) annar skuldari hafi greitt hluta kröfunnar á síðustu 3 mánuðum fyrir frestdag.
2. Ef annar skuldari hefur þegar fengið endurgreiðslu frá þrotamanni vegna greiðslu hins fyrrnefnda á hluta kröfunnar, og þrotabúið riftar ekki þeirri endurgreiðslu, skal þó reikna hlutfallstöluna, sem greidd er við úthlutun, af afgangi kröfunnar.

36. gr.

Kröfuhafa, er fengið hefur greiðslur frá fleirum en þrotabúinu, skal ekki greiða meira samtals en kröfu hans með vöxtum og málskostnaði. Ef greiðsla, sem hann átti að fá úr þrotabúinu, myndi leiða til, að hann fengi hærri greiðslu, skal skiptaréttur skipta mismuninum milli samskuldara kröfunnar eftir réttarsambandi þeirra. Sé samskuldari þrotabú, er ekki frekari kröfu í það að ræða.

37. gr.

Ef lýst er kröfu í bú (aðalkröfu) og einnig endurgreiðslukröfu vegna sömu aðalkröfu, skal reikna hlutfallstöluna, sem greidd er við úthlutun, af samanlögðum fjárhæðum þessara krafna. Upp í endurgreiðslukröfuna skal það aðeins greitt, sem er umfram fjárhæð aðalkröfunnar. Ef fleiri en einn gera réttar endurgreiðslukröfur, skal skipta fé milli þeirra eftir reglu 36. gr.

38. gr.

1. Ef kröfu (aðalkröfu) er lýst í bú og endurgreiðslukrafa samskuldara er tryggð með veði eða öðrum tryggingarréttindum í eignum þrotamanns, skal lækka þá fjárhæð, sem samskuldari getur krafist á grundvelli tryggingarréttarins, um þá upphæð, sem kemur upp í aðalkröfuna vegna þeirrar upphæðar sem tryggingarétturinn er fyrir.
2. Beita skal reglum 1. mgr., ef samskuldari getur fengið greiðslu með skuldajöfnuði.

39. gr.

1. Samskuldari, sem á endurkröfurétt á þrotamann og hefur greitt skuld þeirra á síðustu 3 mánuðum fyrir frestdag, á sama rétt til greiðslu úr þrotabúinu og lánardrottinn þeirra hefði átt, ef hann hefði ekki fengið þessa greiðslu frá samskuldaranum. Samskuldari á þó ekki kröfu til að fá hærri fjárhæð úr þrotabúinu en hann hefði getað krafist þrotamann um, ef ekki hefði til gjaldþrotsins komið.
2. Ef fleiri samskuldara en einn hafa greitt skuldina, skal því fé, sem þeir fá úr þrotabúi, skipt á milli þeirra eftir reglum 36. gr.

40. gr.

Beita skal reglum 35.—39. gr. er krafa á búið er tryggð með veði eða öðrum tryggingarréttindum í eignum þriðja manns.

VII. KAFLI

Gagnkvæmir samningar.

41. gr.

Ákvæðum í þessum kafla skal ekki beita, ef annað leiðir af öðrum lagaákvæðum eða af eðli réttarsambandsins.

42. gr.

Ef þrotamaður hefur gert gagnkvæman samning fyrir upphaf skipta, en ekki innt sína greiðslu af hendi þá getur viðsemjandi hans haldið sinni greiðslu eða, sé greiðslan farin frá honum, varnað því, að hún sé afhent búinu, uns nægileg trygging er sett fyrir greiðslu frá búinu á gjalddaga. Þetta gildir, þó að kominn sé gjalddagi greiðslu viðsemjandans.

43. gr.

1. Búið getur tekið við réttindum og skyldum þrotamanns eftir gagnkvæmum samningi.
2. Viðsemjandinn getur krafist þess, að búið taki afstöðu til þess innan hæfilegs frests, hvort það noti rétt sinn skv. 1. mgr. Í samningnum má kveða á um lengd þessa frests.
3. Ef samningurinn mælir fyrir um greiðslur úr búinu smátt og smátt, á viðsemjandi rétt til að fá greiðslu, sem búið skyldi inna af hendi síðar en við upphaf skiptanna, greidda sem forgangskröfu eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.

44. gr.

1. Ef sá tími er kominn, er viðsemjandinn má greiða, og búið notar rétt sinn skv. 43. gr. 1. mgr., skal búið að kröfu viðsemjanda inna sínar greiðslur af hendi eða setja tryggingu, ef það á rétt á greiðslufresti. Sama rétt á viðsemjandinn, ef hann hefur greitt og gæti fengið greiðslunni skilað, ef búið hefði ekki notað rétt sinn skv. 43. gr. 1. mgr.
2. Ef samningurinn mælir fyrir um greiðslur smátt og smátt af beggja hálfu, skal trygging, sem búið setur, jafnan vera fyrir elstu kröfum á það, þeirra sem til urðu eftir upphaf skipta.
3. Skiptarétturinn getur vikið frá ákvæðum 1. og 2. mgr., ef talið er, að sanngjarnt sé vegna hagsmuna viðsemjandans. Einnig getur skiptaréttur fellt úr gildi eða breytt samningsákvæðum um tryggingar, ef talið er, að þau séu ósanngjörn í garð þrotabúsins.

45. gr.

1. Ef búið notar ekki rétt sinn skv. 43. gr. 1. mgr. eða setji það ekki tryggingu skv. 44. gr., getur viðsemjandinn rift samningnum.
2. Hið sama er, er rifta hefði mátt, ef ekki hefði komið til gjaldþrotaskiptanna.
3. Ef viðsemjandinn hefur greitt að nokkru eða öllu, getur hann rift og krafist skila þess, er hann hefur greitt, ef reglur um samninga eins og þann, sem um er að ræða, heimila slíkt.

46. gr.

Ef búið notar ekki rétt sinn skv. 43. gr. 1. mgr., getur viðsemjandinn krafði það um bætur, sbr. þó 48. gr.

47. gr.

Ef búið notar ekki rétt sinn skv. 43. gr. 1. mgr., en því barst greiðsla frá viðsemjandanum eftir upphaf skiptanna, skal það skila henni.

48. gr.

1. Búið getur sagt upp samningi um leigu eða annað varanlegt réttarsamband með venjulegum eða sanngjörnum fresti. Þetta gildir, þó að þrotamaður hafi samið um lengri frest eða að réttarsambandið skuli vera óuppsegjanlegt, nema samningi um lengri frest hafi verið þinglýst eða hann skráður hjá opinberum aðila með hliðstæðum hætti.

2. Viðsemjandinn getur einnig gagnvart búinu sagt samningnum upp með venju-
legum eða sanngjörnum fresti, nema þrotamaður hafi mátt framselja sinn rétt.
3. Þegar sérstaklega stendur á, má úrskurða í skiptarétti, að sá, sem notar upp-
sagnarrétt skv. 1. eða 2. mgr., skuli greiða hinum aðilanum bætur fyrir tjón
vegna hins stytta uppsagnarfrests. Krafa í þrotabúið er almenn krafa.

49. gr.

Ef þrotamaður hefur tekið fasteign á leigu til atvinnurekstrar síns og geti búið
ekki strax gefið yfirlýsingu skv. 43. gr. 1. mgr., á viðsemjandinn rétt á að fá leigu
frá upphafi skipta og þar til yfirlýsingin er gefin greidda skv. 82. gr. 3. tölulið laga
nr. 3/1878 sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.

50. gr.

1. Án tafar skal ákveða, hvort búið taki við réttindum og skyldum skv. vinnu-
samningum við starfsmenn við atvinnurekstur þrotamanns.
2. Jafnan má krefja búið um laun frá upphafi skiptanna og þar til gefin er yfir-
lýsing skv. 1. mgr. eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878 sbr. 2. gr. laga nr.
32/1974.
3. Ef gjaldþrotaskiptin leiða til breyttra aðstæðna og brýnir hagsmunir launþega
krefjast þess, getur hann rift vinnusamningi án tillits til annarra ákvæða í
þessari grein.

VIII. KAFLI

Riftun ráðstafana þrotamanns o. fl.

51. gr.

1. Krefjast má riftunar gjafagernings, ef gjöfin var afhent á síðustu 6 mánuðum
fyrir frestdag.
2. Krefjast má riftunar gjafagernings, ef gjöfin var afhent 6—12 mánuðum fyrir
frestdag, nema leitt sé í ljós, að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt
fyrir afhendinguna. Þetta gildir og um gjafir til nákominna, ef gjöfin var
afhent 6—24 mánuðum fyrir frestdag.
3. Ekki verður krafist riftunar venjulegra tækifærisgjafa eða svipaðra gjafa eða
styrkveitinga, ef gerningar þessir voru ekki kostnaðarsamari en svaraði til að-
stöðu þrotamanns.

52. gr.

1. Ef þrotamaður hefur afsalað sér arfi á síðustu 6 mánuðum fyrir frestdag, má
krefjast riftunar þeirrar ráðstöfunar. Hafi arfsúthlutun farið fram, skal kröfu
beint að heim, sem vegna arfsafsalsins hefur fengið arf eða aukinn arf.
2. Krefjast má riftunar á arfsafsali, sem fram fór 6—24 mánuðum fyrir upphaf
skipta, nema leitt sé í ljós, að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt
fyrir arfsafsalið.

53. gr.

1. Krefjast má riftunar á greiðslum á síðustu 6 mánuðum fyrir frestdag frá þrota-
manni til nákominna á launum, annarri þóknun fyrir vinnu og/eða eftirlaunum,
ef greiðslan er bersýnilega hærri en sanngjarnt var miðað við vinnuna, tekjur
af atvinnurekstrinum og önnur atvik. Aðeins verður rift að því leyti, sem
greiðslan er hærri en sanngjarnt var.
2. Sama gildir um greiðslu 6—24 mánuðum fyrir frestdag, nema leitt sé í ljós,
að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt fyrir greiðsluna.

54. gr.

1. Krefjast má riftunar á greiðslu skuldar á síðustu 6 mánuðum fyrir frestdag, ef greitt var með óvenjulegum greiðslueyri, fyrr en eðlilegt var eða greidd var fjárhæð, sem úrslitum réð um gjaldfærni þrotamanns, nema greiðslan hafi virst venjuleg eftir atvikum.
2. Krefjast má riftunar slíkrar greiðslu til nákominna á síðustu 2 árum fyrir frestdag, nema leitt sé í ljós, að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt fyrir greiðsluna.

55. gr.

Ef þrotamaður hefur greitt víxil eða tékka, verður ekki rift gagnvart þeim, sem varð að taka við greiðslu, ef hann vildi halda víxil- eða tékkarétti á hendur öðrum. Þó má rifta, ef búið sannar að ekki var unnt að fá greiðslu hjá þeim. Hins vegar ber þeim að greiða fjárhæðina, sem að lokum hefði beðið tjón, ef þrotamaður hefði ekki greitt, enda hefðu verið skilyrði til að rifta, ef þrotamaður hefði greitt honum.

56. gr.

Ákvæðin um riftun greiðslu gilda einnig um skuldajöfnuð, ef ekki hefði skv. 32. gr. mátt lýsa yfir skuldajöfnuði eftir upphaf skipta. Þó má jafnan rifta, ef krafan á þrotamann er fengin frá þriðjamanni með framsali eða réttargerð og sá, sem kröfuna fékk, sá þá eða mátti sjá, að þrotamaður var ógjaldfær.

57. gr.

1. Krefjast má riftunar á veðrétti eða öðrum tryggingarréttindum, sem kröfuhafinn fékk á síðustu 6 mánuðum fyrir frestdag, en ekki um leið og til skuldarinnar var stofnað. Hið sama er, ef slíkum réttindum er ekki þinglýst eða þau eru ekki á annan hátt tryggð gegn réttargerðum án ástæðulausrar tafar eftir að skuldin stofnaðist og ekki fyrr en á síðustu 3 mánuðum fyrir frestdag.
2. Sé veð sett til hagsbóta aðila nákomnum þrotamanni, má rifta, ef þinglýsing eða önnur tryggingarráðstöfun er gerð með þeim hætti, sem segir í 1. mgr. á síðustu 2 árum fyrir frestdag, nema leitt sé í ljós, að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt fyrir stofnun tryggingarréttindanna.

58. gr.

1. Fullnustugerð fógeta í eignum þrotamanns á síðustu 6 mánuðum fyrir frestdag bindur búið á engan hátt, og ekki heldur, þótt rétturinn hafi verið framseldur þriðjamanni.
2. Sama gildir um fullnustugerð á síðustu 2 árum fyrir frestdag, sem gerð var að kröfu aðila, sem er nákominn þriðjamanni, nema leitt sé í ljós, að þrotamaður var þá gjaldfær og var það þrátt fyrir fullnustugerðina.
3. Ekki skal beita ákvæðum 1. og 2. mgr. um fullnustugerð til innheimtu á lífeyri til maka eða fyrrverandi maka eða á barnsmeðlagi nema annað leiði til sérstöðu, sem er óhæfileg eftir atvikum.

59. gr.

1. Krefjast má riftunar á greiðslu skuldar, ef greitt er eftir frestdag, nema reglur um skuldaröð leiði til að skuldin fengist greidd eða nauðsynlegt hafi verið að greiða til að komast hjá tjóni eða sá, sem greiðslu naut, hafi hvorki vitað né mátt vita, að óskað hafði verið greiðslustöðvunar eða fram var komin krafa um gjaldþrotaskipti eða nauðasamninga.
2. Krefjast má riftunar annarra ráðstafana, sem gerðar eru eftir frestdag, nema ráðstöfunin hafi verið nauðsynleg vegna framhalds á starfsemi þrotamanns, eðlilegs tillits til sameiginlegra hagsmuna kröfuhafanna eða til að fullnægja daglegum þörfum. Ekki verður rift gagnvart þeim, sem mátti lita svo á, að ráð-

stöfunin væri nauðsynleg samkvæmt framansögðu eða hvorki vissi né mátti vita um ósk um greiðslustöðvun eða kröfu um gjaldþrotaskipti eða nauðasamninga.

3. Ef sá sem er skuldara til aðstoðar skv. 7. gr., hefur samþykkt greiðsluna eða ráðstöfunina, verður ekki rift nema samþykkið hafi augsýnlega verið gefið án heimildar.

60. gr.

Ef það er skilyrði riftunar, að ráðstöfun eða fullnustugerð fari fram á tilteknum tíma, telst það skilyrði uppfyllt, ef þinglýsing eða önnur tryggingarráðstöfun, sem nauðsynleg er til að betri réttur fái ekki með réttargerð, fer fram á hinum tiltekna tíma.

61. gr.

Krefjast má riftunar ráðstafana, sem á ótilhlýðilegan hátt eru kröfuhafa til hagsbóta á kostnað annarra eða sem leiða til þess, að eignir þrotamanns verða ekki til reiðu til fullnustu kröfuhöfum, eða sem leiða til skuldaaukningar þeim til tjóns, ef þrotamaður var ógjaldfær eða varð það vegna ráðstöfunarinnar og ef sá, sem hafði hag af ráðstöfuninni, vissi eða mátti vita um ógjaldfærni skuldara og þær aðstæður, sem leiddu til þess, að ráðstöfunin var ótilhlýðileg.

62. gr.

1. Ef riftun fer fram skv. 51.—58. gr. á ráðstöfun eða á réttargerð, skal sá, er hag hafði af ráðstöfuninni eða réttargerðinni, greiða búinu fé, sem svarar til þess, er greiðsla búins hefur orðið honum að notum, þó ekki hærri fjárhæð en nemur tjóni búins. Hafi hann fengið peninga greidda eða hafi greiðsla búins verið seld og greidd í peningum, skiptir notkun peninganna engu um kröfu búins.
2. Hagnað, sem fæst, eftir að riftunarmál er höfðað, skal greiða búinu.

63. gr.

Ef riftun fer fram skv. 59. gr. eða 61. gr., skal sá, er hag hafði af ráðstöfuninni greiða bætur eftir almennum reglum.

64. gr.

Ef annarhvor aðila krefst þess, skal skila greiðslum í þeim mæli, sem þær eru enn til, enda verði það gert án óhæfilegrar rýrnunar verðmæta. Jafna skal greiðslur eftir því sem þarf með peningagreiðslu.

65. gr.

Ef sérstaklega stendur á, má lækka eða fella niður kröfu á þann, sem hag hafði af ráðstöfun eða réttargerð, ef greiðsla kröfunnar væri svo miklum erfiðleikum bundin, að ósanngjarnt má teljast, og önnur atvik leiða til hins sama.

66. gr.

1. Ef sá, sem fékk verðmæti, hefur framselt þau þriðjamanni, á búið kröfu á þriðjamann eftir reglum 62.—65. gr., ef hann vissi eða mátti vita um þær aðstæður, sem leiða til kröfu um riftun.
2. Ef þriðjimaður var nákominn þrotamanni, á búið kröfu á hann í þeim mæli, sem segir í 62. gr., sbr. 64. og 65. gr., þó að hann hafi verið í góðri trú.

67. gr.

1. Ef þriðjimaður hefur sett tryggingu eða gengið í ábyrgð fyrir skuldum þrotamanns, en losnað frá skuldbindingu sinni vegna riftanlegrar greiðslu eða réttargerðar, á búið kröfu á þriðjamann eftir reglum í 62. og 63. gr., sbr. 65. gr., ef þriðjimaður vissi eða mátti vita um aðstæðurnar, sem leiða til kröfu um

riftun, þegar hann losnaði frá skuldbindingu sinni. Búið getur krafist veðtryggingar á ný, ef unnt er að setja hana.

2. Ef þriðjimaður er nákominn þrotamanni, á búið kröfu á hann skv. 62. gr., sbr. 65. gr., þó að hann hafi verið í góðri trú.
3. Ákvæði 1. og 2. mgr. koma ekki í veg fyrir riftun gagnvart þriðjamanni eftir 54. gr. 2. mgr., 57. gr. 2. mgr., 59. gr. eða 61. gr.

68. gr.

1. Ef höfða þarf dómsmál til að koma fram riftun, skal það gert áður en liðnir eru 6 mánuðir frá því að sá, sem með skipti fer, átti þess kost að gera riftunarkröfuna.
2. Þessi frestur gildir ekki um mótmæli gegn kröfum sem lýst er í búið.

IX. KAFLI

Fullnusta sérstakra réttinda.

69. gr.

Eignir þriðjamins, sem komast í vörslur búsin, skal afhenda honum. Öðrum réttihöfum skal með sama hætti afhenda eignir sem ekki verða dregnar undir skiptin.

70. gr.

1. Ef hlutur, sem var í vörslum búsin, er seldur eftir lok kröfulýsingarfrests, á sá, sem rétt átti til hlutarins, en lýsti honum ekki áður en salan fór fram, enga kröfu á kaupanda, sem keypti í góðri trú.
2. Sá, sem rétt átti til hlutarins, getur aðeins krafist búið um þá fjárhæð, sem til þess var greidd, nema sá, sem með skiptin fer, hafi vitað eða mátt vita um rétt þriðjamins eða selt hafi verið á ótilhlýðilegan hátt. Krafan skal greidd eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.

71. gr.

1. Selja má hlut í vörslum búsin, ef réttur til hans er óviss eða ef eigandi hlutarins sinnir ekki innan eðlilegs tíma áskorun um að hirða hann eða ef búið hefur ekki þrátt fyrir nægilegar tilraunir komist í samband við eigandann. Þó má ekki selja, ef búið getur haldið áfram að annast hlutinn án verulegs kostnaðar eða óþæginda. Ef hlutnum eru búnar bráðar skemmdir, skal selja hann. Sé sala ógerleg, má fleygja hlutnum. Áður en selt er eða fleygt, skal af hálfu búsin tilkynna það þeim, sem kunna að eiga rétt til hlutarins, ef það er unnt.
2. Komi fram eða sé það viðurkennt af húinu, að það átti ekki rétt til hins selda hlutar, á sá, sem réttinn átti, heimtingu á að fá greidda úr húinu þá fjárhæð, sem í það rann vegna sölunnar. Krafan skal greidd eftir 82. gr. 3. tölulið laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974.

72. gr.

1. Meðan á gjaldþrotaskiptum stendur, verða eignir þrotamanns ekki seldar á nauðungaruppbóði nema eftir kröfu búsin eða með samþykki þess.
2. Ef eign þrotamanns er seld á nauðungaruppbóði andstætt ákvæði 1. mgr., fer um rétt uppboðskaupanda eftir 23. gr. Falli réttur hans niður, skal, ef þarf, kveða upp um það úrskurð í uppboðsrétti.

73. gr.

1. Ef búið hefur ekki krafist nauðungaruppbóðs innan 6 mánaða frá upphafi skipta, getur veðhafi krafist þess, að búið láti uppboðið fara fram þegar í stað, enda væri krafa hans komin í gjalddaga án tillits til ákvæðis 31. gr. 2. mgr.

2. Á nauðungaruppboði getur búið krafist þess, að tekið sé framkomnu boði, ef telja má, að hluti söluverðsins renni til búsins.

74. gr.

Nauðungaruppboð vegna gjaldþrotaskipta fara eftir lögum nr. 57/1949.

75. gr.

1. Ef fullnustugerð stendur þrátt fyrir ákvæði 58. gr. skal beita reglum 72.—73. gr.
2. Þá er fullnustugerð hefur farið fram í kröfu, skal búið innheimta hana, nema það afsali sér rétti til þess.

76. gr.

Áður en sala á nauðungaruppboði fer fram skv. 24. gr., 2. eða 3. mgr., skal beina greiðsluáskorun til búsins, og er búinu heimilt að láta meta veðið.

X. KAFLI

Skuldaröðin.

77. gr.

Um gjaldþrotaskipti gilda ákvæði 8. kapitula skiptalaga nr. 3/1878, sbr. lög nr. 32/1974.

XI. KAFLI

Staða þrotamanns.

78. gr.

Þrotamanni ber að veita skiptarétti og öðrum, sem með skipti fara, upplýsingar, sem þeir krefjast vegna meðferðar búsins. Honum ber, ef krafist er, að mæta í skiptarétti og vera við uppskrift á eignum búsins.

79. gr.

Ekki má þrotamaður fara úr landi án leyfis skiptaráðanda.

80. gr.

Ef þrotamaður hyggst skipta um heimili eða dvalarstað, skal hann tilkynna það skiptaráðanda með hæfilegum fyrirvara. Er skiptaráðanda heimilt að banna þrotamanni bústaðaskiptin, ef nauðsyn krefur vegna búskiptanna. Af sömu ástæðu er skiptaráðanda heimilt að banna þrotamanni á tilteknum tíma brottför úr lög-sagnarumdæminu. Þrotamaður getur krafist um þessi atriði úrskurðar, sem kæra má til Hæstaréttar.

81. gr.

Að kröfu skiptaráðanda er lögreglumönnum skylt að sækja þrotamann og færa hann á fund skiptaráðanda eða annarra, sem með skiptin fara, meðan á þeim stendur. Lögreglumönnum er einnig skylt að kröfu skiptaráðanda að ljá atbeina sinn til að halda uppi banni hans, sem sett er skv. 79. gr. og 80. gr. Lögreglumönnum er heimilt að beita valdi, ef með þarf, við framkvæmd þessara skyldustarfa.

82. gr.

Þrotamanni er heimilt að vera á skiptafundum í búi sínu.

83. gr.

Reglur fyrri greina þessa kafla um þrotamann gilda um stjórnarmenn, endurskoðendur, framkvæmdastjóra og deildarstjóra félaga og stofnana svo og um menn, sem áður gegndu störfum þeirra. Skiptaráðandi getur ákveðið, að þeim skuli beita um þá, sem eru nákomnir félagi eða stofnun.

84. gr.

Heimilt er skiptaráðanda að veita þrotamanni ókeypis afnot húsgagna, húsnæðis, jarðnæðis, búsmuna og búsmala, ef ætla má, að þrotamanni eða fjölskyldu hans sé örðugt án þess að vera í bili. Einnig má veita þrotamanni styrk af fé búsinns, sér og sínum til framfæris, ef ætla má, að yfir honum vofi neyð. Styrk og afnot eigna búsinns má ekki veita lengur en eitt ár, nema skiptafundur leyfi, og þó aldrei eftir skiptalok.

XII. KAFLI

Upphafsráðstafanir.

85. gr.

Þegar kveðinn hefur verið upp gjaldþrotáurskurður, skal þrotamaður tafarlaust sviptur umráðum yfir öllu því, sem talið verður til eigna hans. Skiptaráðanda er heimilt að ráða bústjóra til bráðabirgða, á kostnað búsinns, eftir að hann hefur haft samráð við þá kröfuhafa, sem þegar næst til.

86. gr.

1. Skiptaráðandi skal tafarlaust auglýsa gjaldþrotaskiptin, sbr. 19. gr. 3. mgr. Þar skal og boðað til skiptafundar, sem haldinn skal á tilteknum stað og stundu innan mánaðar.
2. Þegar skal senda afrit auglýsingarinnar í ábyrgðarbréfi eða á annan tryggilegan hátt þeim kröfuhöfum, sem um er vitað eða upplýsingar fást um, meðan frestur er til kröfulýsingar.
3. Ef skráð félag eða stofnun er tekið til gjaldþrotaskipta, skal tilkynna það skráningarmanni.

87. gr.

1. Skiptaráðandi eða bústjóri, sem ráðinn er skv. 85. gr., tekur strax í sínar vörslur bókhaldsgögn þrotamanns og gerir nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir, að hann fari með eignir sínar á óheimilan hátt og ráðstafi þeim.
2. Skiptaráðandi ákveður, hvort búið skuli halda áfram um sinn atvinnurekstri þrotamanns. Skiptaráðandi gerir mikilvægar ráðstafanir varðandi búið, sem ekki þola bið, m. a. getur hann ráðið þrotamann til starfa við búið til bráðabirgða gegn þóknun fyrir þá vinnu, sem þrotamanni er óskýlt að sinna. Ákvarðanir þessar skulu teknar að höfðu samráði við bústjóra, ef hann hefur verið ráðinn skv. 85. gr.
3. Skiptaráðandi eða bústjóri, sem ráðinn er skv. 85. gr., skal taka til nánari athugunar gögn þau, sem fram eru komin, og afla viðbótargagna, ef þurfa þykir. Skal aflað upplýsinga um eignir og skuldir þrotamanns, fjárreiður hans fyrir gjaldþrotið og hvort líkur séu til, að um refsivert athæfi sé að ræða í sambandi við það.
4. Telji skiptaráðandi, að þrotamaður eða aðrir kunni að hafa gerst sekir um refsivert athæfi, skal hann tilkynna það ríkissaksóknara, sem kveður á um rannsókn málsins. Sú rannsókn skal fara fram að hætti opinberra mála.
5. Skiptaráðandi eða bústjóri, sem ráðinn er skv. 85. gr., skal skýra skiptafundi, sem haldinn er skv. 86. gr., frá meðferð búsinns og niðurstöðum könnunar skv. 3. mgr.

XIII. KAFLI

Bústjórn.

88. gr.

Meðferð eigna búsin skal falin skiptastjórum, einum eða fleiri, nema skiptaráðandi telji þess ekki þörf, sbr. og 85. gr. um bústjóra til bráðabirgða og 93. gr. um aðstoðarmann skiptaráðanda.

89. gr.

1. Á fyrsta skiptafundi eftir lok kröfulýsingarfrests, sbr. 86. gr., skal skiptaráðandi bera fram tillögu um tiltekinn skiptastjóra og skal greiða um hana atkvæði eftir kröfufjórðingum. Skiptaráðandi úrskurðar hvaða kröfum atkvæðisréttur fylgi. Ef meirihluti greiddra atkvæða, sem jafnframt er að minnsta kosti þriðjungur atkvæða, er fram gat komið, hafnar tillögu skiptaráðanda, er hún fallin, en ella samþykkt. Ef tillagan er felld, skal gefa fundarmönnum kost á að gera tillögur. Fáir tillaga meirihluta allra atkvæða á fundinum og meira en þriðjung atkvæða sem fram geta komið, er það gild kosning. Ella getur skiptaráðandi ákveðið, að aftur skuli kosið á þessum eða síðari skiptafundi eða ákveðið að fara sjálfur með búið. Ef ekki fást lögmæt úrslit skv. framansögðu í enn einni atkvæðagreiðslu, getur skiptaráðandi skipað skiptastjóra.
2. Skiptafundur getur ákveðið, að skiptastjórar skuli vera tveir eða fleiri. Skiptaráðandi mælir fyrir um tilhögun atkvæðagreiðslna í því sambandi.
3. Ef sérstakar ástæður eru til að dómi skiptaráðanda, getur hann ógilt kosningu skiptastjóra eftir 1. eða 2. mgr. eða vikið honum frá síðar. Gefa skal þá kröfuhöfum kost á að kjósa á ný, og skal, ef með þarf kjósa allt að þrisvar, sbr. 1. mgr.

90. gr.

1. Skiptastjóri skal gæta hagsmuna búsin, vera umboðsmaður þess gagnvart öðrum og fyrir dómstólum og gera svo fljótt sem verða má ráðstafanir varðandi meðferð þess. Í því skyni skal hann gera ráðstafanir til að allar eignir þrotamanns komi fram og séu afhentar búinu eins og lög mæla, að eignirnar séu tryggilega varðveittar og að þeim sé ráðstafað á sem hagkvæmastan hátt. Þá skal skiptastjóri stjórna atvinnurekstri búsin, ef einhver er. Hann skal innheimta kröfur búsin á aðra. Þar sem því verður við komið og máli skiptir skal hann ávaxta í banka eða sparisjóði peninga búsin því til hags. Þá skal skiptastjóri afla þeirra upplýsinga, sem þarf til að afstaða verði tekin til krafna í búið og krafna þess á aðra.
2. Ef kröfuhafanefnd er kosin, sbr. 91. gr., skal skiptastjóri skýra henni frá mikilvægum ráðstöfunum, sem búið varða.
3. Telji skiptastjóri, að þrotamaður eða aðrir kunni að hafa gerst sekir um refsivert athæfi, skal hann tilkynna það ríkissaksóknara, sem kveður á um rannsókn málsins. Sú rannsókn skal fara fram að hætti opinberra mála.

91. gr.

1. Ef fram kemur um það krafa frá þeim, sem eiga a. m. k. þriðjung krafna, er atkvæðisréttur fylgir á skiptafundum, skal stofnuð kröfuhafanefnd.
2. Í nefndinni skulu eigi vera fleiri en þrír menn. Þeir skulu kosnir á skiptafundi á þann hátt sem skiptaráðandi ákveður. Skal hann stefna að því að þeir séu fulltrúar sem flestra kröfuhafa. Ef tiltekinn maður fær meira en helming greiddra atkvæða á fundinum, er hann þó kjörinn.
3. Skiptafundur getur hvenær sem er ákveðið, að kröfuhafanefndin skuli hætta störfum.

92. gr.

1. Innan mánaðar eftir skiptafund skv. 86. gr. skal skiptastjóri semja yfirlit um hag búans. Ef skiptaráðandi telur ástæðu til, skal skiptastjóri innan sama frests semja skýrslu um helstu orsakir gjaldþrotsins og gera tillögur um, hvort freista skuli riftunar eftir 8. kafla. Ef skiptaráðandi telur greinargerðir skiptastjóra ófullnægjandi, getur hann veitt stuttan viðbótarfrest til úrbóta.
2. Skiptastjóri skal innan frests, sem skiptaráðandi ákveður eftir atvikum, ganga frá eða láta ganga frá bókhaldi þrotamanns með löglegum hætti. Sé þetta sérstökum erfiðleikum bundið eða verði það óhóflega kostnaðarsamt, getur skiptaráðandi ákveðið, að þetta skuli ekki gert, en þess í stað mælt fyrir um aðrar ráðstafanir, ef hann telur rétt.
3. Gögn, sem samin eru skv. þessari grein, skulu lögð fram til sýnis í skrifstofu skiptaráðanda.

93. gr.

1. Ef skiptaráðandi telur þess ekki þörf, að skiptastjóri fari með bú, sbr. 88. gr., skal hann gera það sjálfur, en tekið getur hann sér aðstoðarmann.
2. Aðstoðarmaður má eftir nánari ákvörðun skiptaráðanda og undir eftirliti hans framkvæma það, sem ella er í verkahring skiptastjóra.
3. Ef kröfuhafanefnd starfar, skal gefa henni upplýsingar um störf skiptaráðanda og aðstoðarmanns hans.

94. gr.

Skiptaráðandi ákveður, hvort bústjóri til bráðabirgða, skiptastjóri og aðstoðarmaður skiptaráðanda skuli setja tryggingu vegna starfa sinna við meðferð búans, og hve há hún skuli vera.

XIV. KAFLI
Skiptafundir.

95. gr.

1. Skiptaráðandi getur boðið til skiptafunda, þegar hann telur þess þörf. Hann skal boða skiptafund, ef skiptastjóri eða maður í kröfuhafanefnd krefst þess.
2. Fundarboð skal birta í Lögbirtingablaði og tilgreina fundartíma, fundarstað og dagskrá í aðalatriðum. Sérstök tilkynning skal send í ábyrgðarbréfi eða á annan tryggilegan hátt til þeirra, sem verulegra hagsmuna hafa að gæta.
3. Skiptaráðandi stjórnar skiptafundum.

96. gr.

1. Atkvæðisréttur á skiptafundum fer eftir fjárhæð krafna nema annað segi í lögum.
2. Ályktanir skiptafundar eru bindandi, ef hann sækja fulltrúar þriðjungs kröfuhafa, talið eftir kröfufjárhæðum.
3. Ef fundur er ekki ályktunarfær skv. 2. mgr. og boði skiptaráðandi ekki annan fund, skal skiptastjóri ráða málefni til lykta, eða skiptaráðandi, ef skiptastjóri fer ekki með húið.

97. gr.

1. Ef skiptaráðandi telur ljóst, að krafa fáist að fullu greidd eða að engu greidd, hvernig sem atkvæðagreiðsla fer á skiptafundi, skal eigandi kröfunnar ekki eiga atkvæðisrétt á fundinum á grundvelli hennar.
2. Kröfuhafi á atkvæðisrétt á skiptafundi á grundvelli hluta kröfu, sem að öðru leyti er að mati skiptaráðanda tryggð með veði eða á annan hátt.

98. gr.

Skilyrt krafa veitir atkvæðisrétt, þó að skilyrðið sé enn ekki uppfyllt. Ef fleiri en einn eiga kröfu, en réttindi eins standa réttindum annars að baki, á sá atkvæðisrétt, sem fyrst getur neytt réttindanna.

99. gr.

Ef krafa er umdeild, ákveður skiptaráðandi, ef þörf krefur, hvort og fyrir hvaða upphæð atkvæðisréttur fylgir kröfunni. Ekki bindur sú ákvörðun, þegar síðar er fjallað um kröfuna.

100. gr.

1. Ef svo er fyrir mælt, að atkvæði skuli greiða eftir fjölda kröfuhafa, hefur hver þeirra eitt atkvæði, þó að kröfur hans séu fleiri en ein. Framsal kröfu eftir frestdag leiðir ekki til að hinn nýi eigandi fái atkvæðsrétt.
2. Ef fleiri en einn eiga kröfu, geta þeir aðeins greitt eitt atkvæði.

XV. KAFLI

Eftirlit.

101. gr.

1. Bústjóri til bráðabirgða, skiptastjóri eða aðstoðarmaður skiptaráðanda skal semja og leggja reikningsyfirlit fyrir skiptaráðanda og kröfuhafanefndina, að jafnaði á 3 mánaða fresti.
2. Gerðir skulu reikningar þrotabúa svo sem fyrir er mælt í bókhaldslögum eða öðrum lögum. Sá sem annast meðferð búskala skal sjá um, að reikningar þessir séu gerðir. Skiptaráðandi getur kveðið á um reikningsgerð að öðru leyti.
3. Skiptaráðandi og kröfuhafanefndin geta krafist skiptastjóra upplýsinga um málefni búskala.
4. Dómsmálaráðherra getur sett reglugerð um, hvernig haga skuli varðveislu þrotabúa.

102. gr.

1. Skiptaráðandi endurskoðar eða lætur endurskoða eftir þörfum reikninga þá, sem skiptastjóri semur skv. lögum þessum.
2. Þegar eignir búna eru verulegar eða málefni þess flókin getur skiptaráðandi ráðið löggiltan endurskoðanda til að endurskoða reikninga búskala í þeim mæli, sem skiptaráðandi ákveður fyrirfram. Til þess má og fá aðra, sem haft hafa afskipti af málum þrotamanns fyrir gjaldþrotið. Kostnað við þessa endurskoðun skal greiða úr búinu.

103. gr.

Þegar liðið er eitt ár frá upphafi skipta, skal skiptastjóri gefa skiptaréttinum skýrslu um ástæður þess, að skiptum er ólokið, og skýra frá, hvenær vænta megi skiptaloka. Síðan skal gefa slíka skýrslu misserislega eða oft, ef skiptaráðandi mælir svo fyrir.

104. gr.

Ef skiptastjóri eða skiptafundur hefst eitthvað að, sem er til tjóns fyrir búinu, eða sé brotinn réttur veðhafa, þrotamanns eða annarra, getur skiptaráðandi ógilt ákvarðanirnar, gefið skiptastjóra fyrirsmæli og gert aðrar nauðsynlegar ráðstafanir.

XVI. KRAFNA

Meðferð krafna.

105. gr.

1. Gjaldprot skal auglýsa skv. 19. gr. og 86. gr.
2. Tilkynninguna í Lögbirtingablaði skal skiptaráðandi sjá um, en hann getur falið það bústjóra til bráðabirgða. Í tilkynningunni má geta annarra atriða, en nefnd eru í fyrrgreindum ákvæðum.
3. Ef kröfu hefur verið lýst vegna nauðasamninga og gjaldprotaskiptin eru í beinu framhaldi tilraunar til að ná slíkum samningum, má ákveða í tilkynningunni í Lögbirtingarblaði, að frekari kröfulýsing vegna þessara krafna sé óþörf.

106. gr.

1. Dómsmálaráðherra getur sett reglugerð um skrásetningu lýstra krafna.
2. Ef kröfulýsing berst í tvíriti, skal annað endursent með áritun um móttökutíma.
3. Krafa um gjaldprotaskipti er jafnframt lýsing þeirra krafna, sem þar eru nefndar og sá, sem skiptanna krefst á eða innheimtir.

107. gr.

1. Sá sem með búið fer gerir skrá um lýstar kröfur og um þær kröfur, sem tryggðar eru með veði eða öðrum slíkum rétti, og getur þess við hverja kröfu, hvort hann telur, að hana skuli viðurkenna. Ef kröfu er lýst sem forgangskröfu eða kröfu, sem á annan hátt komi á tiltekinn stað í skuldaröð, skal þess og getið á skránni. Ef krafa er gerð í erlendri mynt, skal þess og getið, sbr. 31. gr. 3. mgr.
2. Skráin, sem gerð er skv. 1. mgr., skal liggja frammi til sýnis fyrir kröfuhafa, þrotamann og aðra, sem skiptaráðandi telur hafa af því lögmæta hagsmuni, í a. m. k. eina viku fyrir skiptafund þann, sem um getur í 86. gr. 1. mgr. Skriflegar athugasemdir má senda skiptaráðanda fyrir fundinn.
3. Ef sá, sem með búið fer, telur, að ekki skuli viðurkenna kröfu að fullu, eins og henni er lýst, skal hann tilkynna það þeim, sem kröfunni lýsti, með ábyrgðarbréfi eða á annan jafntryggilegan hátt með hæfilegum fyrirvara og geta þess, hvenær skiptafundur verður haldinn til að taka afstöðu til kröfunnar.

108. gr.

1. Boða skal þrotamann á skiptafund, þar sem afstöðu skal taka til krafna, og skal hann eiga þess kost að tjá sig um kröfurnar.
2. Ef ljóst er, að ekkert komi upp í kröfu, kemur hún ekki til álita á skiptafundi.

109. gr.

1. Sé engum andmælum hreyft fyrir eða á skiptafundi við álitsgerð skiptaráðanda, sem um getur í 107. gr. 1. mgr., er hún endanlega samþykkt.
2. Ef andmæli við álitsgerðina koma fram og ekki er frá þeim fallið á skiptafundinum, skal boða til nýs fundar innan 2 vikna. Ef sá, sem umbráttadri kröfu lýsti eða mótmælti henni skriflega fyrir fundinn, er ekki á honum boðaður á hinn síðari skiptafund, skal það gert með ábyrgðarbréfi eða á annan jafntryggilegan hátt án tafar.
3. Ef ekki er á síðari skiptafundinum fallið frá andmælum við álitsgerð þess, sem skiptin annast, kveður skiptaráðandi upp úrskurð um ágreininginn.

110. gr.

1. Ef kröfu er ekki lýst innan kröfulýsingarfrests og hún er ekki tryggð með veði eða öðrum slíkum rétti, kemur hún ekki til greina við úthlutun úr búinu, nema eigendur 75% krafna á lista skiptaráðanda sem atkvæðisréttur fylgir,

samþykki á skiptafundi, sem haldinn er til að taka afstöðu til lýstra krafna, eða skiptaráðandi telji, að afsakanlegt sé vegna búsetu kröfuhafa í öðru landi eða af svipuðum ástæðum, að kröfulýsing dróst. Skiptaráðanda er heimilt en ekki skylt að halda eða leyfa skiptastjóra að halda sérstakan fund til að taka afstöðu til þess, hvort krafa, sem of seint var lýst, komi til greina skv. framan-sögðu.

XVII. KAFLI

Dómsmál við hina almennu dómstóla.

111. gr.

Sá sem með búið fer, höfðar dómsmál fyrir þess hönd fyrir hinum almennu dómstólum nema aðilar málsins semji um, að það skuli rekið fyrir skiptarétti.

112. gr.

1. Búið tekur við máli, sem þrotamaður hefur höfðað fyrir upphaf skipta, ef krafan rennur til búsins sbr. 53. gr. 2. mgr. laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði.
2. Ef fram kemur í dómi, að bú sækjanda er til gjaldþrotaskipta skal fresta máli og tilkynna um það þeim, sem með málið fer.

113. gr.

1. Ef kröfu þrotabús er ekki haldið til dóms eða gerð um hana dómssátt, getur hver sá, sem á kröfu á skrá þeirri, sem getur í 107. gr., höfðað mál í eigin nafni vegna þrotabúsins eða tekið við máli, sem höfðað hefur verið. Búið skal taka frest til að gera þetta kleift, þar sem það á við, og gefa kröfuhöfum frest til að taka ákvörðun um að höfða eða ganga inn í mál í hæfilegan tíma eftir að ákveðið er á skiptafundi að búið skuli ekki gera það. Búið skal greiða eðlilegan kostnað kröfuhafa af máli, þá aldrei meira en eignir þess aukast vegna málsins.
2. Reglum 1. mgr. skal beita um áfrýjun eftir því sem við á.

114. gr.

Ef enginn kröfuhafi gengur inn í mál, höfðar mál eða áfrýjar eftir 113. gr. getur þrotamaður gert þessar ráðstafanir vegna búsins en á sinn kostnað. Búið getur tekið við málinu, hvenær sem er.

115. gr.

Í málum skv. þessum kafla má koma að gagnkröfum á búið, enda sé ekki krafist sjálfstæðs dóms um þær eða hluta þeirra. Gagnkröfu til sjálfstæðs dóms, sem þingfest er fyrir uppsögu gjaldþrotáurskurðar, skal þó dæma í málinu.

116. gr.

Ef bú eignast ekki réttindi þrotamanns, getur hann sjálfur rekið dómsmál um þau. Verjandi getur þá stefnt búi inn í mál til greiðslu málskostnaðar fram til þess, er gjaldþrotaskipti hófust.

117. gr.

1. Ef dómsmál er höfðað gegn þrotamanni, áður en gjaldþrotáurskurður er kveðinn upp, kemur búið í stað þrotamanns, sbr. 54. gr. 2. mgr. laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði, nema sækjandi lýsi því yfir, að hann krefjist aðeins dóms yfir skuldaranum persónulega eða að hann óski dóms, sem bæði bindi búið og skuldaranum persónulega.

2. Ef sækjandi krefst dóms yfir búinu, skal hann tilkynna það þeim, sem með það fer.
3. Ef þrotamaður sækir ekki dómþing í máli, sem hann er aðili að, þann dag, sem gjaldþrotarárskurður er kveðinn upp eða síðar, getur búíð fengið málið endurupptekið eftir reglum um lögmæt forföll.
4. Ef gjaldþrotabú er aðili máls fyrir almennum dómstóli, geta aðilar samið um, að málinu sé vísað til meðferðar þess skiptaráðanda, sem um búíð fjallar.

118. gr.

Ef bú eignast ekki tiltekin réttindi þrotamanns, verður mál um þau höfðað gegn honum persónulega. Hið sama er, ef einungis er krafist dóms, sem bindur hann. Sækjandi getur þá stefnt búinu inn í mál til greiðslu málskostnaðar fram til þess, er gjaldþrotaskipti hófust.

XVIII. KAFLI

Úthlutun og skiptalok.

119. gr.

1. Ef fram kemur, að búíð á ekki eignir umfram kostnað við skiptin, skal þegar ljúka skiptunum.
2. Hrökkvi eignir búsins ekki fyrir kostnaði við skiptin, ber sá, sem krafist hefur gjaldþrotaskipta, ábyrgð á greiðslu skiptakostnaðar. Kröfuhafi, sem þannig ábyrgð ber, getur krafist loka búskipta hvenær sem er, enda krefjist ekki annar gjaldfær kröfuhafi þess, að skiptum sé fram haldið á sína ábyrgð.

120. gr.

Ef þrotamaður nær nauðasamningum og ef þeir kröfuhafar fá fullnustu eða fullnægjandi tryggingu, sem ekki eru aðilar að samningunum, skal þegar ljúka skiptunum. Hið sama er, ef þrotamaður leggur að loknum kröfulýsingarfresti fram yfirlýsingu allra, sem lýst hafa kröfum, um, að þeir afturkalli kröfur sínar eða ef þrotamaður sannar, að þær séu niður fallnar. Eignir búsins skulu fengnar þrotamanni, eftir að lokið er greiðslu kostnaðar við skiptin.

121. gr.

1. Forgangskröfur skv. 82. gr. laga nr. 3/1878, sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974, skal greiða svo fljótt sem unnt er.
2. Aðrar forgangskröfur skal greiða að hluta eða að fullu, þegar fram er komið, að þeim er ekki mótmælt, eða þegar endanlegur úrskurður vegna mótmæla er genginn.
3. Þegar greiddar hafa verið kröfur skv. 1. og 2. mgr., eða trygging hefur verið sett fyrir greiðslu þeirra, má sá, sem fer með skiptin, greiða öðrum kröfuhöfum að hluta.
4. Þegar greitt er skv. þessari gr., skal gæta þess, að ekki sé skertur réttur þeirra, sem í skuldaröð eru jafnsettir þeim, sem greiðslu fá.

122. gr.

1. Ef krafa er tryggð með veði eða öðrum tryggingarréttindum og hún er greidd að öllu eða nokkru skv. 121. gr., skal greiðslan koma til frádráttar, ef síðar er gengið að tryggingunni. Veðhafar, er standa þeim að baki, sem greiðslu fékk, njóta ekki uppfærsluréttar á grundvelli greiðslunnar.
2. Ef kröfuhafi er utan skuldaraðar, skal til bráðabirgða taka frá fé til greiðslu allrar kröfu hans af eignum búsins, en aðeins greiða honum af þessu fé þann hluta kröfunnar, sem ekki er greiddur án afskipta búsins.

123. gr.

Við úthlutun úr búinu skal taka frá fé til greiðslu umdeilda krafna og skilyrtra krafna, ef skilyrðið er ekki fram komið.

124. gr.

Þegar eignum þrotabús hefur verið komið í peninga, útistandandi skuldir innheimtar og ágreiningsmálum til lykta ráðið, semur sá, sem með búið fer, reikninga um búið og frumvarp að endanlegri úthlutunargerð svo og stutta greinargerð um meðferð búsins. Af reikningunum skal mega sjá tekjur búsins og gjöld eftir að skiptaúrskurður var kveðinn upp. Skiptaráðandi skal að jafnaði fá og bóka í skiptarétti yfirlýsingu annarra, sem með bú hafa farið, og þrotamanns um, að allar þær eignir búsins, sem þeim sé um kunnugt, hafi komið fram.

125. gr.

Skiptaráðandi getur ákveðið að ljúka skiptum, þótt enn séu ekki til ráðstöfunar allar eignir búsins eða þótt fé hafi verið tekið frá vegna umdeilda og skilyrtra krafna eða þótt afmarkaður hluti búsins sé með öðrum hætti óuppgerður. Búsmeðferð skal þá endurupptaka, ef tilefni verður til.

126. gr.

Með auglýsingu í Lögbirtingablaði skal skiptaráðandi boða skiptafund til að fjalla um reikninga búsins og frumvarp að úthlutunargerð. Frumvarpið, reikningarnir og fylgiskjöl skulu liggja frammi á auglýstum stað og tíma í a. m. k. 2 vikur til athugunar fyrir þrotamann, kröfuhafa og aðra, sem hafa lögmetra hagsmuna að gæta.

127. gr.

1. Á skiptafundi þeim, sem haldinn er skv. 126. gr., skal gefa þrotamanni og kröfuhöfum kost á að tjá sig um reikninga búsins og frumvarpið að úthlutunargerð. Ágreining úrskurðar skiptaráðandi.
2. Skiptaráðandi staðfestir frumvarpið nema á því séu slíkir gallar, að því beri að breyta.

128. gr.

Þegar skiptaráðandi hefur staðfest frumvarp að úthlutunargerð og áfrýjunarfrestur er liðinn án þess að áfrýjað sé eða allir kröfuhafar hafa lýst yfir, að þeir muni ekki áfrýja, skal úthlutun fara fram.

129. gr.

1. Skiptaráðandi getur ákveðið, að við uppgjör og úthlutun skuli ekki tekið tillit til krafna, sem mjög lítið myndi fást greitt af.
2. Skiptaráðandi getur ákveðið að greiðslur, sem ekki verða inntar af hendi nema með tiltölulega miklum kostnaði, renni í ríkissjóð.
3. Ef ekki er vitjað greiðslu úr þrotabúi innan árs, skal greiðslan renna í ríkissjóð.
4. Fjármálaráðherra getur ákveðið, að fé sé síðar greitt kröfuhafa, ef það hefur runnið í ríkissjóð skv. 2. eða 3. mgr. eða 130. gr. 2. mgr.

130. gr.

1. Ef eignir koma til skipta eftir skiptalok, skulu þær renna til kröfuhafa í hlutfalli við það, sem þeir fengu skv. úthlutunargerðinni. Skiptaráðandi getur falið skiptastjóra að annast meðferð búsins eftir endurupptöku af þessu tilefni. Skiptafundi skal halda, ef skiptaráðandi telur þörf á því.

2. Ef eignir, sem um ræðir í 1. mgr., hrökkva ekki til greiðslu kostnaðar við úthlutun þeirra, getur skiptaráðandi ákveðið, að þær renni í ríkissjóð.
3. Dómsmálaráðherra getur í reglugerð kveðið nánar á um það, sem um ræðir í 2. mgr. og í 129. gr.

131. gr.

1. Þegar úthlutunargerð hefur verið staðfest og greiðslur til kröfuhafa geta farið fram skv. henni, skal skiptaráðandi auglýsa skiptalok í Lögbirtingablaði. Geta skal hvenær bú var tekið til gjaldþrotaskipta, fjárhæðar lýstra krafna, sem viðurkenndar voru að lokum, hundraðstölu greiðslna upp í forgangskröfur og aðrar kröfur og heildarfjárhæðar krafna, sem fé var ekki til að greiða.
2. Ef þrotamaður er skráð félag, skal tilkynna skiptalokin til skráningarmanns.

132. gr.

Protamaður ber ábyrgð á þeim hluta skulda sinna, sem ekki fást greiddar við gjaldþrotaskiptin, 10 ár eftir að skiptum lýkur.

XIX. KAFLI

Ýmis ákvæði.

133. gr.

Skiptaráðandi heldur dómþing til að úrskurða þau atriði, sem hann skal um fjalla samkvæmt þessum lögum, ef úrskurðar er þörf, þar á meðal um kröfur, sem búið gerir, ef um það er samið, sbr. 111. gr.

134. gr.

Málsmeðferð skal fara eftir reglum um meðferð einkamála í héraði eftir því sem við getur átt sé ekki annað ákveðið.

135. gr.

Ef krafa er gerð í þrotabú og krafist úrskurðar um hana, má jafnframt krefjast þess, að úrskurðurinn bindi þrotamann persónulega. Ef skiptaráðandi telur, að meðferð kröfunnar á þrotamann persónulega valdi verulegum tófum á meðferð skiptanna, getur hann vísað henni frá.

136. gr.

Enginn má vera bústjóri til bráðabirgða, skiptastjóri, aðstoðarmaður skiptaráðanda, í kröfuhafanefnd, endurskoðandi, umsjónarmaður, eða matsmaður við skiptameðferðina, ef hann væri óhæfur dómari skv. reglum um meðferð einkamála. Sé félag eða stofnun undir gjaldþrotaskiptum, má enginn gegna þeim störfum, sem fyrr eru talin, ef hann væri óhæfur dómari í málum stjórnarmanna, forstjóra, framkvæmdastjóra eða manna, sem haft hafa sjálfstæða ábyrgð sem bókhaldarar eða gjaldkerar hjá félaginu eða stofnuninni.

137. gr.

Skiptaráðandi ákveður þóknun bústjóra til bráðabirgða, skiptastjóra, aðstoðarmanns skiptaráðanda, endurskoðenda, umsjónarmanns, svo og matsmanna og vitna, og tekur þá tillit til þess, hve mikið starfið var og eðlis búsinns. Ef sérstaklega stendur á getur skiptaráðandi ákveðið, að þeir, sem í kröfuhafanefnd hafa starfað, skuli fá þóknun. Þóknun skv. þessari grein skal greidd af fé búsinns.

138. gr.

Ef kröfu er lýst í þrotabú, er fyrningu slitið gagnvart búinu og þrotamanni persónulega. Ef krafa er viðurkennd, hefst nýr 10 ára fyrningarfrestur, þegar skiptum er lokið. Ef kröfu er hafnað, hefst nýr fyrningarfrestur á þeim degi, og fer lengd hans eftir almennum reglum.

139. gr.

1. Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1979.
2. Þá falla úr gildi lög nr. 25 frá 14. júní 1929 með síðari breytingum.
3. Ef krafa um gjaldþrotaskipti berst skiptaráðanda fyrir 1. janúar 1979, skal beita nógildandi reglum.
4. Um skuldajöfnuð krafna, sem báðar eru til orðnar fyrir 1. janúar 1979, gilda nógildandi reglur.
5. Ef fleiri en einn skuldari eru að kröfu og ábyrgð þeirra óskipt, og sé búið að greiða kröfuna að einhverju eða öllu fyrir 1. janúar 1979, gilda nógildandi reglur um þýðingu þess.
6. Um riftun ráðstafana og réttargerða sem gerðar eru fyrir 1. janúar 1979 fer eftir nógildandi lögum, og gildir þetta einnig, þó að gjaldþrotaskipti hefjist eftir þann dag.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er lagt fram í því skyni að bæta meðferð gjaldþrotamála. Hafa nógildandi lög um þetta efni og framkvæmd þeirra sætt gagnrýni um allan langt skeið, enda eru lögin gömul að stofni til og því miðuð við aðrar þjóðfélagsaðstæður en nú eru. Árið 1972 fól Ólafur Jóhannesson dómismálaráðherra Þór Vilhjálmssyni, nú hæstaréttardómara, að vinna að endurskoðun skiptalöggjafarinnar, fyrst og fremst gjaldþrotalaganna. Þór sandi frumvarp til breytinga á reglum um skuldaröð, og voru um það efni sett lög nr. 32/1974. Aðalefni þeirra var, að forgangsréttur skattkrafna var felldur niður og þar með auknar líkur á, að aðrir kröfuhafar fengju greiðslur úr búum. Aðrar tillögur um breytingar koma fram nú, þegar lagt er fram frumvarp um ný gjaldþrotalög. Þór Vilhjálmsson hefur samið frumvarpið og athugasemdirnar við það. Í dóms- og kirkjumálaráðuneytinu hafa þó verið gerðar 2 breytingar á frumvarpi hans, þ. e. á 21. gr. og 119. gr. 2. tölulið.

Fyrstu almennu lögin um gjaldþrotaskipti voru sett hér á landi 1894. Þau voru byggð á dönskum lögum frá 1872. Bæði íslensku og dönsku lögin voru þáttur í endurskoðun réttarfarslaga, sem ráðgerð var í dönsku stjórnarskránni frá 1849 og stóð þar í landi til 1916. Hérlandis voru þessar réttarbætur ekki meginatriði í stjórnarskrár- umræðu eða stjórn málaumræðum yfirleitt, en voru engu að síður framkvæmdar. Má segja, að þær hafi hafist 1878 með setningu skiptalaga þeirra sem enn gilda, laga nr. 3/1878, og að þeim hafi lokið, þegar sett voru lög nr. 27/1951 um meðferð opinberra mála. Ný endurskoðun réttarfarslöggjafar stendur nú yfir hér á landi; lögum um meðferð opinberra mála hefur verið breytt nokkrum sinnum, lög hafa verið sett um rannsóknarlögreglu ríkisins o. s. frv. Nógildandi gjaldþrotaskiptalög nr. 25/1929 voru sett vegna ádeilna á nokkur einstök atriði í lögunum frá 1894, og voru þær liður í stjórn málaátökum síns tíma. Um grundvallarbreytingar á reglum hinna eldri laga var eigi að ræða. Með lögum nr. 32/1972 voru gerðar breytingar á lögum þessum í því skyni að greiða fyrir rannsóknum í gjaldþrotamálum. Frumvarpið var samið á vegum réttarfarsnefndar þeirrar, sem starfaði 1966 — 1972, og hafði Theodór B. Lindal prófessor unnið að undirbúningi þess. Má þó segja, að hérlandis sé búið við reglur sem samdar voru í Danmörku fyrir rúmlega einni öld. Má þegar af þeirri ástæðu ætla, að þörf sé endurskoðunar, þó að réttarfarslögin frá síðustu öld hafi verið vandlega undirbúin og átt vel við aðstæður þá.

Vegna hins nána skyldleika réttarkerfa Norðurlandanna, sem m. a. hefur um langt skeið komið fram í gjaldþrotalöggjöfni, má vænta árangurs af norrænu

samstarfi um endurskoðun þeirra reglna, sem hér eru til athugunar. Að undanfögnu hefur verið unnið að endurskoðun gjaldþrotareglna á öllum Norðurlöndum. Sú endurskoðun hefur tekið drjúgan tíma, og henni er ekki lokið nema í Danmörku, þar sem sett voru ný lög hinn 8. júní s. l. Lög um einstök atriði hafa þó verið sett bæði í Noregi og Svíþjóð. Nýju dönsku lögini komu í stað laganna frá 1872, sem fyrr eru nefnd. Á árunum 1960 — 1968 voru haldnir norrænir fundir til að fjalla um samræmingu á þeim tillögum um gjaldþrotareglur, sem að var unnið. Ekki áttu Íslendingar aðild að fundum þessum, en álitserðir, tillögur og lög frá hinum Norðurlöndunum hafa verið höfð til hliðsjónar í endurskoðunarstarfinu hér á landi. Hefur mest verið stuðst við danska lagafrumvarpið og lögini 8. júní s. l. — Um hið norræna samstarf og árangur þess er fjallað nokkru nánar í frv. að lögum nr. 32/1974. (Alþingis-tíðindi 1973 A bls. 400—402).

Sú gagnrýni, sem fram hefur komið á gjaldþrotalögini hér á landi, hefur varðað ýmis atriði. Sem fyrr segir voru settar nýjar reglur um rannsókn gjaldþrotamála 1972, enda hafði verið talið, að á því sviði væri úrbóta þörf. Hið sama er að segja um breytinguna á skuldaröð, sem lögtekin var 1974, þó að opinber umræða um það atriði hafi verið minni. Að undanfögnu hefur mest borið á umræðu um, að meðferð þrotabúa drægist of oft á langinn og af því hlytist tjón. Ástæða þótti til að gera réttarfélagsfræðilega könnun á gjaldþrotamálum til að fá upplýsingar um fjölda þeirra, greiðslur upp í fram komnar kröfur og tímenn, sem skiptin taka. Verkið var unnið á vegum Lagastofnunar Háskóla Íslands og kostnaður greiddur af fé hennar. Eiríkur Tómasson, nú aðstoðarmaður ráðherra, vann að könnuninni sumarið 1975, og birtist endanleg skýrsla hans í Tímariti lögfræðinga, 2. hefti 1976. Skýrsla þessi er prentuð sem fylgiskjal hér á eftir. Könnunin tók til gjaldþrotáurður, sem upp voru kveðnir 1960 — 1974. Þeir reyndust hafa verið 1 318, þar af 85% í Reykjavík. Eru úrskurðirnir margir, þegar mið er tekið af nágrannalöndunum. Það vekur sérstaka athygli að könnunin leiddi í ljós, að í 81% búa fundust engar eignir. Ef eignir komu fram, greiddist yfirleitt ekkert upp í almennar kröfur og forgangskröfur greiddust ekki nema að hluta. Þá leiddi könnunin í ljós, að í júlí 1975 var ólokið skiptum í 58 búum, sem hófust á árunum 1965—1969. Sýnir þetta, að skiptameðferð tekur oft langan tíma. Um niðurstöður könnunarinnar er að öðru leyti vísað til skýrslunnar sjálftrar. Þess skal þó getið hér, að fjöldi gjaldþrotáurður og fjöldi eignalausra búa stafa að einhverju leyti af sérstökum ástæðum, sem ekki varða óvenjulegar efnahagsaðstæður eða efnilagaregla um skipti. Er þess einkum að gæta, að oft er hér á landi krafist gjaldþrotaskipta á búum manna, sem skulda opinber gjöld, þótt ætla megi, að þeir eigi engar eignir. Mun þetta stafa af því, að gjaldheimtan í Reykjavík og e. t. v. aðrir, sem gjöldin innheimta, afskrifa þau ekki sem óinnheimtanleg nema reyni hafi verið að fá þau greidd í gjaldþrotaskiptum. Er vafasamt, hvort þessi dýra innheimtuaðferð á rétt á sér, þegar þannig stendur á.

Vegna þess, sem fram hefur komið í umræðum á opinberum vettvangi og meðal lögfræðinga um umbætur í gjaldþrotalöggjöf og með hliðsjón af niðurstöðum könnunar Eiríks Tómassonar 1975, hefur við samningu þessa frumvarps verið á því byggt, að það séu einkum tvö atriði, sem beri að hafa í huga.

- 1) **Minni eignir koma til skipta en vera ætti**, ef sanngjarnt tillit er tekið til réttar kröfuhafa. E. t. v. er þetta vegna þess, hvornig atvinnurekstur hér á landi er fjármagnaður. Einnig er líklegt, að meira kæmi til skipta, ef það væri auðveldara en nú er að halda áfram atvinnustarfsemi þrotamanns, eftir að bú hans er tekið til gjaldþrotaskipta. Þá eru heimildir ekki greiðar til að rifta ráðstöfunum, sem gerðar hafa verið rétt fyrir upphaf skipta og mismuna kröfuhöfum. Reglur um sölu eigna í þrotabúum eru einnig lítt sveigjanlegar og leiða vafalítið oft til þess, að fyrir eignirnar fæst minna en vera mætti. Loks er líklegt, að ástæða sé til að ganga betur en nú er eftir því, að reglum um skil eigna til þrotabús sé framfylgt. Að því var stefnt með lagabreytingunni 1972, en ástæða er til að ætla, að betri árangri megi ná.

2) **Skiptin taka of langan tíma.** Þetta stafar af mörgum ástæðum. Annríki embættismanna, erfið aðstaða þeirra á ýmsan hátt, þunglamalegar og úreltar reglur um búsmæðferð og venjur í fjármálalegum samskiptum hér á landi eru helstu orsakirnar.

Eins og fyrr segir, voru nýjar reglur um skuldaröð settar með lögum nr. 32/1974 og forgangsréttur skattkrafna afnuminn. Ekki hefur þótt ástæða til að gera tillögur um breytingar á reglunum frá 1974. Af sögulegum ástæðum eru þær í skiptalögum nr. 3/1878, en ekki í gjaldþrotaskiptalögum, svo að ekki eru neinar efnisreglur um þessi efni í frumvarpinu, sem hér liggur fyrir.

Helstu nýmæli þessa frumvarps eru:

- 1) **Meðferð búa, annarra en smábúa hverfi frá skiptaráðanda til sérstaks bústjóra.** Meðferðin er í eðli sínu fremur framkvæmdastjórn en dómstörf. Kanna þarf eignir og skuldir búa, safna eignunum saman, gæta þeirra, ávaxta þær og e. t. v. halda áfram atvinnurekstri, koma þarf eignunum í verð og greiða kröfur. Úrskurður ágreiningsatriða, sem upp koma, og lokafrágangur búa er hins vegar dæmigert dómarastrarf, sem lagt er til, að skiptaráðandi annist. Þá hefur þótt óhjákvæmilegt að gera ráð fyrir, að hann hafi stundum afskipti af könnun á hag búans í upphafi og þar til kröfulýsingarfrestur er útrunninn og skiptafundur hefur síðan verið haldinn. Þetta er vegna þess, að bústjórinn fær mikil völd og því verður að veita kröfuhöfum kost á að eiga hlut að vali hans. Ráðgeri er, að oftast skipi skiptaráðandi bústjóra til bráðabirgða þegar í stað og að hann verði síðan skiptastjóri með samþykki skiptafundarins eftir lok kröfulýsingarfrests. Í reynd ættu afskipti skiptaráðanda því ekki að vera veruleg af búsmæðferðinni í upphafi. Óvissan um, hvort skiptafundur kys bústjóran til bráðabirgða til að fara áfram með búið veldur því þó, að leggja verður nokkrn ríkari skyldur á skiptaráðanda á fyrsta stigi búsmæðferðarinnar en síðar. Svo sem þegar er sagt, nefnast bústjórnarnir ýmist bústjórar til bráðabirgða eða skiptastjórar. Þá er í frumvarpinu lagt til, að í sumum tilvikum sé búsmæðferðin á ábyrgð skiptaráðanda, en hann feli hana sérstökum aðstoðarmanni. Er þessi tillaga sett fram til að minnka enn líkurnar á því, að of mikil störf séu lögð skiptaráðanda á herðar. — Þess skal getið, að sú tillaga að fela öðrum en skiptaráðanda mestan hluta starfa að almennri meðferð búans, er í samræmi við meginatriði tillagna Lögmannafélags Íslands til dómsmálaráðuneytisins, tillögu, sem stjórn Dómarafélags Reykjavíkur lagði fyrir aðalfund Dómarafélags Íslands 1976 og hin nýju dönsku gjaldþrotalög. Líklegt er, að þessi breyting leiði til fækkunar gjaldþrotamála, einkum þegar um er að ræða lítil bú, en ekki hefur þótt ástæða til að taka mið af því.
- 2) **Kostnaður af starfi bústjóra til bráðabirgða, skiptastjóra og aðstoðarmanns skiptaráðanda verði greiddur af fé þrotabúsins.** Þetta sýnist sanngjarnt, þegar haft er í huga, að hér er fremur um framkvæmdastjórn en dómstörf að ræða. Ekki verður talið, að kröfuhafar, sem eiga að skipta á milli sín eignum þrotamanns, skuli njóta ókeypis þjónustu við að ráðstafa eignunum á þann hátt, sem þeim er mestur hagur að. Hitt er sjálfsagt, að störf skiptaráðanda séu eftir sem áður unnin á kostnað ríkissjóðs. Ná þessi breyting fram að ganga, er sanngjarnt að skiptagiöld í ríkissjóð lækki, og er lagt til, að aukatekjulögum nr. 79/1975 verði breytt í því skyni.
- 3) **Til að stuðla að því að bú komi fyrr til gjaldþrotaskipta en nú er og lánadrottnar fái þess vegna meira upp í kröfur sínar, hefur verið settur í frv. kafli um greiðslustöðvanir.** Með þeim ákvæðum er leitast við að greiða fyrir samningum um skuldaskil og hindra, að einstakir lánadrottnar fái óeðlilega mikið í sinn hlut. Jafnframt eru gerðar í sérstöku frumvarpi tillögur um breytingar á nauðsamningalögum nr. 19/1924. Löggin hafa ekki haft mikla raunhæfa þýðingu, sennilega vegna þess að gerð nauðsamninga eftir þeim er of flókin og torveld. T. d.

- kom fram við áður nefnda könnun á gjaldþrotáurðurum frá árunum 1960—1974, að aðeins 3 þeirra höfðu leitt til nauðasamninga, þegar könnunin var gerð um mitt ár 1975. Tölur vantar um nauðasamninga án gjaldþrotameðferðar, en þeir munu mjög fátíðir. Þó að nauðasamningarnir eftir lögum nr. 19/1924 hafi verið fáir er líkegt, að frjálsir nauðasamningar séu allalgengir og að verulegur hluti krafna sé þá oft gefinn eftir. Slíkum samningum fylgir áhætta, einkum vegna þess, að einstakir kröfuhafar geta neitað aðild að þeim og fengið meira greitt en ella væri. Æskilegt er að á þessu verði breyting.
- 4) Til að flýta skiptum og minnka líkur á, að eignir rýrni óeðlilega við upplausn búsin, stöðvun atvinnurekstrar og uppboðssölu, er lagt til í frv. að sá, sem annast búskiptin, fái mun frjálsari hendur en nú er við meðferð búsin. Gert er ráð fyrir, að hann megi halda atvinnurekstri áfram um sinn á vegum búsin, að hann megi ráðstafa eignum þess án uppboðssölu og að hann þurfi ekki að biðja ákvarðana skiptafunda um hvaðeina. Hins vegar er gert ráð fyrir, að heimilt verði að skipa kröfuhafanefnd til að fylgjast með gerðum þess, sem búskiptin annast, en ekki á sú nefnd að hafa ákvörðunarvald. Reynslan hér á landi bendir til, að þessi lagabreyting sé æskileg, og svo hefur einnig verið talið annars staðar á Norðurlöndum. Ákvæði frv. hér að lútandi eru að mestu í samræmi við hin nýju dönsku gjaldþrotalög.
 - 5) Lagt er til að riftun ráðstafana þrotamanns fyrir skipti og riftun vissra fullnustugerða lánadrottna hans á sama tíma verði greiðari en nú er.
 - 6) Margs konar ákvæði eru í frv., sem miða að því að leysa úr vafaatriðum, sem nú eru, og einfalda skiptameðferðina.

Athugasemdir við einstaka kafla og greinar.

I. KAFLI

Í 1. gr. er skýrgreint hugtakið frestdagur, sem ekki er notað í núgildandi lögum. Er það tekið upp til að fá orð um tímamark sem oft skiptir máli, einkum skv. 8. kafla frv. um riftun ráðstafana þrotamanns og riftun réttargerða. 2. gr. skiptir einnig aðallega máli varðandi 8. kafla frv. Matsatriði geta komið upp, ef beita á gr., en réttara þykir að leggja matið í hendur dómstóla en hafa reglur, sem í sumum tilvikum gætu verið ósanngjarnar.

3. gr. 1. mgr. er í samræmi við tilskipun 21. júní 1793, sem ekki hefur þótt ástæða til að breyta, sbr. 95 gr. skiptalaga nr. 3/1878 og 73. gr. einkamálalaga nr. 85/1936. Heimili er lögheimili manns skv. lögum nr. 35/1960, skrásetningarstaður hlutafélags skv. 11. og 13. gr. laga nr. 77/1921 og samvinnufélags skv. 10. og 12. gr. laga nr. 46/1937 og aðsetursstaður opinberra stofnana. Skiptaráðandi getur sett skiptarétt í öðru lögsagnarumdæmi, sbr. 29. gr. einkamálalaga. Í 2. mgr. felst nýmæli. Æskilegt er að hafa þessa heimild. T. d. getur hún auðveldað skipti á þrotabúum manna, sem reka sameignarfélag, en eiga sjálfir lögheimili í öðrum lögsagnarumdæmum en félagið starfar í. Í 3. mgr. er reynt að greiða fyrir því, að skipti séu tekin fyrir, þó að beiðni sé ekki send réttum skiptaráðanda. Frestdagur er þó ekki fyrir en hinn rétti skiptaráðandi fær beiðnina. Vanræksla skiptaráðanda gæti varðað hann ábyrgð.

4. gr. er í samræmi við 2. gr. núgildandi gjaldþrotaskiptalaga að því er varðar það atriði, að beiðni skuli vera skrifleg, en ákvæðin í frv. eru ítarlegri en núgildandi ákvæði. 2. mgr. er í samræmi við það, sem nú er talið skylt. 5. gr. er til öryggis, en hefur ekki að geyma nýmæli. Hið sama er að segja um 1. mgr. 6. gr. Í 2. mgr. 6. gr. er fjallað um atriði sem ekki eru nú glöggar reglur um, en æskilegt er, að ekki valdi vafa. 3. mgr. er í beinum tengslum við 2. mgr. og vísar til 44. gr. einkamálalaga nr. 85/1936 sbr. 2. gr. laga nr. 14/1976.

II. KAFLI

Eins og fyrr segir, eru oftast engar eða litlar eignir til skipta í þrotabúum. Æskilegt er að stuðla að því, að bú komi fyrir til skipta en nú er. Tilraun til þess felst í

ákvæðunum um greiðslustöðvun. Á hinum norrænu fundum um endurskoðun gjaldþrotalöggjafar var rætt um ákvæði skyld þeim, sem eru í 2. kafla frv., en skoðanir voru skiptar, enda hafa skapast ólíkar venjur á þessu sviði á Norðurlöndum. Lög voru sett í Danmörku 1975 um greiðslustöðvun og ákvæði þeirra síðan tekin lítt breytt í gjaldþrotalög Dana 1977. Tillögurnar, sem hér eru lagðar fram, byggja ekki á beinum erlendum fyrirmyndum.

Skv. 7. gr. metur skiptaráðandi, hvort hann verður við ósk um greiðslustöðvun einkum eftir því, hvort sennilegt er, að unnt verði að ná nauðasamningum.

Í 8. gr. er gert ráð fyrir mjög gagngerri breytingu á stöðu skuldara og lánadrottna hans vegna greiðslustöðvunar. Skv. 1. mgr. er óheimilt að greiða skuldir og stofna til skuldbindinga nema til að halda í horfinu atvinnu og eignum skuldara. Samanburður við 7. gr. sýnir, að þetta ber að gera í samráði við lögmann skuldara eða löggiltan endurskoðanda. Vörslusvipting, sem heimil er eftir 2. mgr., gæti oft leitt til þess, að fógeti ráðstafi vörslum sbr. 47. gr. aðfararlaga nr. 19/1887 in fine. Með 3. mgr. er stefnt að því, að ekki komi til vanefndaafleiðinga, meðan greiðslustöðvun stendur yfir.

Í 9. gr. er vísað í 39.—41. gr. kauplaga nr. 39/1922, en þar eru ákvæði um það, hvað gerist, ef kaupandi getur ekki staðið í skilum. Heimila þau seljanda t. d. að halda hlut, ef kaupandi verður gjaldþrota, uns trygging er sett. Lagt er til, að þessar reglur gildi einnig, ef greiðslustöðvun er heimiluð skv. 7. gr., enda sýnist það eðlilegt.

Í 10. gr. er gert ráð fyrir, að greiðslustöðvun sé heimiluð með úrskurði skiptaréttar. Þann úrskurð má kæra skv. 21. gr. 2. tl. hæstaréttarlaga nr. 75/1973.

Í 11. gr. er skiptaráðanda heimilað að fella niður réttaráhrif greiðslustöðvunar. Í 12. gr. kemur fram sú meginregla, að greiðslustöðvun standi að jafnaði ekki lengur en í 3 mánuði.

III. KAFLI

Um upphaf gjaldþrotaskipta eru nú fyrir mæli í 1.—6. gr. laga nr. 25/1929.

13. gr. frv. er hliðstæð 1. gr. nágildandi laga, en ítarlegri og er leyst úr nokkrum vafaatriðum, sem nú eru. Í a-lið er gert ráð fyrir, að sá geti óskað gjaldþrotaskipta á hú sínu, sem ekki getur greitt skuldir sínar, þegar þær falla í gjalddaga. Nú er óvíst, hvort við þessar aðstæður skuli miða („illikviditet“) eða hitt, að eignir séu minni en skuldir, þegar skiptanna er óskað („insufficiens“). Í b-lið er tekin óbreytt regla í 1. gr. nágildandi laga. Í c-lið er fjallað um heimild lánadrottins til að láta taka hú skuldara til gjaldþrotaskipta, og er ákvæðið nokkru ítarlegra en í nágildandi lögum. Óhjákvæmilegt er að setja skýra og ótvíræða reglu, og þess vegna er gert ráð fyrir, að árangurslaus aðför eða kyrrsetning heimili lánadrottini að krefjast skiptanna. Hér er að visu leitt í ljós, að skuldari sé „innsufficient“ fremur en „illikvid“. Þó þykir óhjákvæmilegt að láta við þetta sitja til að sneiða hjá deilum um sönnunaratriði. Þannig stendur ekki á, ef um er að ræða önnur sönnunargögn, svo sem yfirlýsingu skuldara sjálfs. Þar er því miðað við getu til greiðslu skulda, þegar þær falla í gjalddaga. Það athugast, að ekki er nauðsynlegt, að krafa lánadrottins sé fallin í gjalddaga til að hann geti krafist gjaldþrotaskipta, sbr. 3. mgr. 15. gr.

Í 2. mgr. 13. gr. er m. a. vikið að ákvæðum sveitarstjórnarlaga nr. 58/1961 um fjárþröng sveitarfélaga, en þau eru í 63.—91. gr. laganna. Ekki þótti ástæða til að geta hér 24. gr. laga um sparisjóði nr. 69/1941 sbr. lög nr. 22/1944, sem heimilar að slíkir sjóðir séu teknir til gjaldþrotaskipta að sérstökum skilyrðum uppfylltum. Þetta lagaákvæði gildir, þó að frv. þetta nái fram að ganga.

Í 3. mgr. er skorið úr álitaefni um hú sameignarfélag. Þar er og svo fyrir mælt, að óskattskyldir aðilar geti orðið gjaldþrota, en úr því verður að skera eftir atvikum hverju sinni, hvort um sjálfstæðan aðila sé yfirleitt að ræða.

Í 4. mgr. er vikið að atriði, sem nú er mælt fyrir um í 31. gr. laga nr. 25/1929. Lagt er til, að aðeins skuldafrágöngubú sæti gjaldþrotameðferð. Það er að visu fræðilegur möguleiki, að skuldaviðgöngubú sé ógjaldfært og að lánadrottinn hafi hagsmuni af að beitt sé reglum 8. kafla um riftun. Slíkt væri þó líklegt til að flækja

skiptin um of, og hagsmunir lánadrottna ættu ekki að vera í hættu vegna ábyrgðar erfingja á skuldum. — Ekki er gert ráð fyrir, að allar eignir hjóna geti komið til gjaldþrotaskipta, þótt annað sé gjaldþrota.

14. gr. svarar til 2. mgr. 1. gr. laga nr. 25/1929.

Í 15. gr. er skorið úr nokkrum atriðum, sem ekki eru nú ákvæði um í lögum. Skiptaráðandi sker úr, hvort nægileg trygging hafi komið fram skv. 2. mgr.

Ákvæðið í 1. mgr. 16. gr. er sett af hagkvæmnisástæðum og gerir skiptaráðanda kleift að úrskurða gjaldþrotaskipti á grundvelli kröfu, sem síðar barst en önnur. Þetta getur sparað vinnu við rannsókn á réttmæti kröfunnar um skiptin. Um 3. mgr. er vísað til 5. gr. laga nr. 25/1929.

Um 17. gr. sjá nú 2. gr. 1. mgr. og 3. gr. laga nr. 25/1929.

Um 18. gr. sjá nú 2. gr. 2. mgr. og 3. gr. laganna. Um 19. gr. sjá nú 3. gr. in fine, 4. gr., 6. gr. laganna sbr. 2. gr. laga nr. 19/1924 og 33. gr. þeirra. Ákvæði 20. gr. eiga ekki hliðstæðu í núgildandi lögum. Löglíkur eru ekki fyrir tjóni, sem bæta skal eftir 2. mgr.

Í 21. gr. er gert ráð fyrir því, að tryggingar vegna kostnaðar eða bóta verði jafnan krafist áður en gjaldþrotaúrskurður er kveðinn upp, sbr. annars athugasemdir hér að framan.

IV. KAFLI

Núgildandi ákvæði um þau efni, sem 4. kafli fjallar um, eru í 12. gr. laga nr. 25/1929 og 34. sbr. 90. gr. skiptalaga nr. 3/1878. Ákvæðin í frv. eru ítarlegri en núgildandi ákvæði, en þeim er ekki ætlað að breyta þeim verulega.

22. gr. er ætlað að koma í veg fyrir, að þrotamaður geri löggerninga, sem binda búið, eða að slíku löggerningum sé til hans beint. Hann getur að sjálfsgöðu fjallað með þessum hætti um þau mál sín, sem ekki varða búið, t. d. gert vinnusamninga og selt hugverkaréttindi, sbr. 29. gr.

Í 2. mgr. 23. gr. er orðuð regla, sem ætla má, að sé í samræmi við gildandi rétt. Skv. henni þarf áritun um gjaldþrot á viðskiptabréf, ef koma á í veg fyrir, að grandlaus viðsejandi þrotamannsins öðlist rétt yfir því við framsal. Reglan hefur varla mikla raunhæfa þýðingu, þar sem bréf þessi á að taka úr vörslu þrotamanns. Hitt hefur sennilega meiri þýðingu, að hinar óskráðu reglur um nauðsyn þinglýsinga gilda um gjaldþrot. Af þeim sökum myndi framsal þrotamanns til aðila í góðri trú standa, nema athugasemd um gjaldþrotið hefði verið þinglýst varðandi eignina.

Þó að almenna reglan sé sú skv. 1. mgr. 24. gr., að fógetagerð megi ekki fara fram í eignum, sem heyra þrotabúi til, er heimilað að fullnægja með fógetagerð dómi um afhendingu hlutar eða fasteignar. Þetta er heimilað, þar sem skiptaráðandi mun sjálfur sjaldnast hafa með höndum vörslur eigna búsins, heldur bústjóri til bráðabirgða, skiptastjóri eða aðstoðarmaður skiptaráðanda. Sýnist þá ástæðulaust að bregða frá hinni almennu reglu um heimild fógeta til að fullnægja dómi um afhendingu. Bein fógetagerð myndi einnig vera heimil. Hvort sem um er að ræða fullnustu dóms eða beina fógetaaðgerð, þarf gerðarbeiðandi að vera eigandi hlutarins eða fasteignarinnar. Eftir almennum reglum um verkaskiptingu hliðsettra dómstóla getur reglan um fógetagerð til afhendingar hlutar eða fasteignar ekki gilt, ef skiptaráðandi hefur tekið hlut eða fasteign í sínar vörslur. Ekki gæti hún heldur gilt, ef svo stæði á en fógeti hefði komið eignum til vörslu hjá öðrum, t. d. eiganda fasteignar, og sá vildi fá þær bornar út af eign sinni. Þá er rétt að leita til skiptaráðanda en ekki fógeta, þó að talið hafi verið, að nú gildi um þetta og svipuð tilvik önnur regla.

Í 2. mgr. 24. gr. er leitast við að skera úr álitaefni, sem ekki er fullvíst, hvornig með á að fara skv. núgildandi lögum. Haldsréttarhafi getur fengið úrskurð skiptaréttar um fjárhæð kröfu sinnar.

3. mgr. 24. gr. er í samræmi við 34. gr. skiptalaga nr. 3/1878. Sjá 72. gr. 1. mgr.

4. mgr. er í samræmi við 19. gr. laga nr. 18/1949 um kyrrsetningu og lögbann.

V. KAFLI

Ákvæði um þær eignir, sem til skipta koma, eru í 11., 13., 14. og 15. gr. núgildandi gjaldþrotaskiptalaga.

Til samanburðar við 25. gr. frv. er 11. gr. laga nr. 25/1929. Meðan unnið var að samræmingu tillagna um endurskoðun norrænna gjaldþrotareglna, var rætt, hvort æskilegt væri, að til búsinns rynni það, sem þrotamaður eignast, meðan á skiptunum stendur. Meirihluti dönsku nefndarinnar vildi ekki láta þessar eignir renna í búið, en minnihluti nefndarinnar og fulltrúar frá Noregi, Svíþjóð og Finnlandi vildu láta þær ganga til búsinns, svo sem verið hafði. Í Danmörku varð sú niðurstaða, að haldið var fyrri reglu, og lagt er til í frv., að svo verði einnig hér á landi. Undantekningin í 26. gr. er mikilvæg og leiðir til þess, að síðari hluti 25. gr. mun einkum hafa þýðingu um arf. Aðalröksemdin fyrir því, að arfur skuli renna í búið, þó að hann tæmist eftir upphaf skipta, er sú, að venjulegur arfur, sem þrotamaður fengi sjálfur og ekki rynni í búið, yrði tilefni til þess, að krafist væri nýrra búskipta. Myndi það leiða til flókinnar réttarstöðu, sem ekki er ástæða til að komi upp. Verður ekki séð, að það væri neinum til góðs, enda kröfuhafar í báðum búunum oftast hinir sömu.

26. gr. er tekin orðrétt eftir 15. gr. núgildandi gjaldþrotaskiptalaga. Tekjur af atvinnurekstri falla undir ákvæðið en oftast myndi það þó taka til launa frá öðrum. Hugsanlegt er, að þrotamaður fái kaup fyrir að vinna í þágu búsinns, sbr. 87. gr. 2. mgr., og gildir greinin að sjálfsögðu um það kaup. Rétt er að líta svo á, að tilviljunartekjur, svo sem happdrættisvinningar, verðlaun og slíkt, falli oftast undir greinina. Þó myndi happdrættisvinningur eiga að renna til búsinns, ef happdrættismiðinn er keyptur áður en búið var tekið til gjaldþrotaskipta. Verðlaun fyrir verk, sem unnið er fyrir upphaf skiptanna, t. d. verðlaun í samkeppni, myndu eigi renna til búsinns, þó að úrslit séu ráðin eftir skiptaupphaf. 27. gr. 1. mgr. er í samræmi við 13. gr. laga nr. 25/1929.

Til að forðast óhagræði, sem ekki er ástæða til að stofna til, er í 28. gr. heimild fyrir skiptaráðanda til að samþykkja f. h. þrotabús einkaskipti og skuldaviðgöngu.

29. gr. í samræmi við lokaákvæði 11. gr. núgildandi laga. Undanþágur frá fjárnámi eru í aðfararlögum nr. 19/1887 og ýmsum öðrum lögum. Er um þetta efni jafnan fjallað ítarlega í fræðilegum yfirlitsritum um fógetarétt. Þykir eigi vera ástæða til að lýsa reglunum hér, þótt helstu undanþágur megi nefna: Ekki má leita fullnustu í eignum skuldara, sem nauðsynlegar eru til að fullnægja daglegum þörfum. Má því t. d. ekki gera fjárnám í rúmi skuldara eða fatnaði. Þá eru laun úr opinberum sjóðum undanþegin aðför fram að útborgun, og hið sama er um eftirlaun. Ekki má heldur gera fjárnám í höfundarrétti nema í undantekningartilvikum, og hið sama er um réttindi opinbers eðlis, t. d. atvinnurétt skv. leyfi.

VI. KAFLI

Reglur um þau atriði, sem fjallað er um í þessum kafla, eru nú í 11., 16. og 17. gr. gjaldþrotaskiptalaganna frá 1929. Ákvæði frv. eru í samræmi við þessi ákvæði, en bætt er við ýmsu, sem ekki er vikið að í núgildandi lögum.

Skv. 30. gr. skal verja eignum bús til greiðslu á skuldum þrotamanns við upphaf skipta og til greiðslu skulda, sem búið stofnar síðar til með lögmatum hætti. Skuldir geta stofnast eftir skiptaupphaf vegna kostnaðar við sjálf skiptin eða vegna starfsemi á vegum búsinns. Að sjálfsögðu ber ekki að nota eigur búsinns til að borga skuldir, sem þrotamaður hefur stofnað til andstætt 22. gr. Ef þrotamaður verður bótaskyldur vegna atviks, sem gerist eftir uppsögu gjaldþrotauúrskurðar, verður að beina bótakröfum gegn honum persónulega, en búinu er krafan óviðkomandi.

2. mgr. 30. gr. ætti að beita, ef ábyrgðarmaður borgar skuld þrotamanns eftir upphaf skipta. Ábyrgðarmaðurinn getur gert kröfu í búið. Hið sama er, ef greiðandi og þrotamaður eru solidarískt ábyrgir vegna skaðaverks og greiðandi borgar bætur eftir skiptaupphaf.

1. mgr. 31. gr. er tekin eftir 1. mgr. 16. gr. núgildandi laga. Þar sem það gæti skipt máli, verður að miða við greiðslu á gjalddaga. Hafi þrotamaður t. d. átt að afhenda kröfuhafa byggingarefni eftir eitt ár, verður ekki tekið tillit til geymslukostnaðar eða vaxta. 2. mgr. 31. gr. frv. svarar til 2. mgr. 16. gr. núgildandi laga. Í 3. mgr. er ný-

mæli, og er vafi á, hvaða regla er í núgildandi rétti um þetta atriði. Reglan getur valdið lánadrottni tjóni, en á móti kemur, að veruleg óvissa skapaðist, ef miða ætti við annan dag.

Í 32. gr. er rætt um skuldajöfnunarrétt kröfuhafa. Er það mjög umdeilt atriði meðal fræðimanna. Ekki hefur þótt ástæða til að breyta efnislega núgildandi reglu, en hana er að finna í 1. mgr. 17. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. 2. mgr. í frv. er í samræmi við 2. mgr. þeirrar greinar. 3. mgr. fjallar um vexti eftir skiptaupphaf, kröfum um sektir og svipaðar greiðslur, svo og um gjafakröfur.

33. gr.—40. gr. eru í samræmi við niðurstöður fræðimanna um þau atriði, sem þar er um fjallað, en um þau skortir nú settar reglur.

VII. KAFLI

Um áhrif gjaldþrotaskipta á efndir gagnkvæmra samninga er nú mælt í 18. gr. gjaldþrotaskiptalaganna, en hún vikur aðeins að leigusamningum um fasteignir. Vafi er um efnið að öðru leyti í íslenskum rétti nú. Það er m. a. tilgangur þessa frumvarps að gefa þeim, sem annast skiptin, frjálsari hendur en nú er í meðferð búisins. Þess vegna hefur þótt rétt að setja ákvæði um heimild fyrir búið til að ganga inn í gagnkvæma samninga. Getur það bæði verið til að tryggja því hagnað af tilteknum viðskiptum, sem þrotamaður hafði gert samning um, og til að auðvelda því að halda áfram rekstri hans, meðan hagkvæmt þykir.

Í 41. gr. segir að, ákvæði 7. kafla víki fyrir öðrum réttarreglum. Ýmis ákvæði eru nú í lögum, sem ganga eftir þessu framar reglum í kaflanum. Má þar til nefna 39.—41. gr. kaupalaga nr. 29/1922 og 26. og 28. gr. váttryggingarsamningalaga nr. 20/1954. Ýmsir samningar eru þannig í eðli sínu, að búið getur ekki tekið við skyldum þrotamanns, t. d. þar sem greiðslan, er hann skyldi inna af hendi, var persónuleg þjónusta.

Í 42. gr. er ákvæði, sem svarar til 39. gr. 1. mgr. kauplaga, en það er tekið með til að taka af tvímæli um, hvort reglan nái til annarra samninga en lausafjárkaupa. Í 43.—50. gr. eru settar nánari reglur um ýmis tilvik með hliðsjón af 18. gr. núgildandi gjaldþrotaskiptalaga, 40. gr. kaupalaganna og kenningum fræðimanna.

VIII. KAFLI

Heimildir til að rifta ráðstöfunum þrotamanns og fullnustugerðum lánadrottna hans eru í 19.—30. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Þegar norrænir fundir voru haldnir um endurskoðun gjaldþrotareglna, var litið svo á, að máli skipti að ná sem bestu samræmi í reglum á Norðurlöndum um riftunarheimildir. Þó að viðskiptin við hin Norðurlöndin séu vart svo mikil, að brýn þörf sé að sníða hinar íslensku reglur eftir því sem er á hinum löndunum, hefur þótt rétt að taka hin nýju dönsku gjaldþrotaskiptalög til fyrirmyndar um riftun, en þó ekki að öllu leyti. Reglurnar í frv. eru um sumt nákvæmari en núgildandi ákvæði og þeim er ætlað að stuðla að öruggari og einfaldari skiptum. Meginsjónarmiðið í núgildandi reglum má kalla það, að rifta megi ráðstöfunum frá síðasta misserinu fyrir gjaldþrot, ef eitthvað þykir óeðlilegt við þær. Þessi misserisfrestur er látinn haldast í frv., þar sem ætla má, að hann sé hæfilegur héraendis. Í Danmörku var hinn almenni frestur lengdur úr 8 vikum í 3 mánuði með lögum þeim, sem sett voru 1977.

Í 51. gr. er mælt fyrir um riftun gjafagerninga, shr. nú 25. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Miðað er við síðasta árið fyrir upphaf skipta, en búið verður að sanna, að þrotamaður hafi þá ekki átt fyrir skuldum, og einnig verður það að leiða líkur að því, að gjafþegi hafi um þetta vitað. Þetta er erfitt og þess vegna er lagt til, að jafnan megi rifta gjöf, sem afhent var á síðasta misseri, enda má kalla, að slíkar gjafir séu að jafnaði tortryggilegar. Hafi gjöfin verið afhent 6—12 mánuðum fyrir frestdag má rifta, nema gjafþegi sanni, að þrotamaður hafi verið gjaldfær, þegar hann afhenti gjöfina. Engu skiptir, hvort gjafþegi var í góðri trú. Sérreglur þykja eðlilegar um gjafir til nákominna og tækifærisgjafir og því líkt. Ekki eru tekin upp í frv.

lokaorð 25. gr. nógildandi laga, en þar segir, að riftun sé heimil á ráðstöfunum, sem ætla megi, að verið hafi gjafir, þótt þær líti út sem sala o. s. frv. Þessi viðbót verður að teljast óþörf og efni hennar fólgið í tillögugreininni. Það athugast, að ekki er lagt til, að niður falli 33. gr. laga um réttindi og skyldur hjóna nr. 20/1923. Kröfuhafar þess, sem gefið hefur maka sínum gjöf, geta eftir lagagrein þessari gengið að gjafþega með tilteknum hætti. Ákvæðið bíður breytingar, þegar lög nr. 20/1923 verða endurskoðuð.

Í 52. gr. er fjallað um arfsafsal. Í 4. mgr. 26. gr. nógildandi gjaldprotaskiptalaga segir, að arfsafsal á árinu fyrir skiptaupphaf sé ógilt gagnvart þrotabúinu nema þrotamaður sanni, að hann hafi þá átt fyrir skuldum. Í erfðalögum nr. 8/1962 segir, sbr. 28. gr., að afsal arfs sé heimilt. Í athugasemdum með erfðalagafrumvarpinu sagði um 28. gr.: „Ekki þykir ástæða til að svipta menn hæfi til að gera erfðasamninga, þó að bú þeirra sé undir gjaldprotaskiptum. Samkvæmt 13. gr. laga um gjaldprotaskipti nr. 25/1929 getur arfleiðandi með einhliða ákvörðun komið í veg fyrir, að arfur eftir hann renni í gjaldþrotabú erfingja, og mundi þá vitanlega sama gilda, þó að hann hefði ákveðið slíkt í samningi við þrotamann, eftir að gjaldprotaskipti hófust“. Þegar þetta er virt, verður að telja, að 28. gr. erfðalaganna hafi efnislega afnumið 26. gr. 4. mgr. gjaldprotaskiptalaganna, þótt svo hafi ekki verið að formi til. Með þessu frv. er lagt til, að tvímælalaust verði, að rifta megi arfsafsali. Þykir ekki rétt að una jafnverulegri skerðingu og orðið getur á högum bús með slíkri ráðstöfun, og það ekki, þótt arfleifandi geti með yfirlýsingu sinni útilokað, að arfur renni í búíð. Slíkt yrði að telja heimilt eftir sem áður.

Reglan í 53. gr. er nýmæli. Sönnunarbyrðin skv. 2. mgr. hvílir á þeim, sem mót-mælir riftun.

Fyrri mgr. 54. gr. er svipaðs efnis og 19. gr. nógildandi gjaldprotaskiptalaga. Talað er um greiðslu „fyrir en eðlilegt var“ í stað „gjaldþrot“ í lögnum, þar sem hugsanlegt er, að upp komi atvik, sem leiði til að eðlilegt sé að skuldari borgi fyrir en kröfuhafi getur heimtað greiðslu. Svo kann t. d. að vera, ef greiða á með afla, sem fæst fyrir en búist hafði verið við. Það er nýmæli, að greiðslu megi rifta, ef hún réði úrslitum um gjaldfærni þrotamanns, enda hafi hún eigi virst eðlileg eins og á stóð. Reglu þessari mætti t. d. beita, ef einhver einn lánardrottinn fær greidda alla tiltæka peninga skuldara, svo að ekki er unnt að greiða aðrar skuldir í peningum á réttum tíma og tiltækar eignir eru torseljanlegar.

55. gr. er að miklu leyti sama efnis og 2. mgr. 24. gr. nógildandi laga. Tékkar eru þó ekki nefndir í nógildandi ákvæði. Nýmæli er og, að meginreglan í gr. á ekki að gilda, ef aðrir skuldarar eru ógjaldfærir. Búíð ber sönnunarbyrðina um þetta atriði. Þá er ekki sett sérstakt skilyrði um, að sá, sem að lokum á að greiða, hafi við nafnrítun vitað, að þrotamaður sá fram á gjaldprot. Í stað þess segir, að skilyrði þurfi að vera til riftunar á greiðslu frá þrotamanni til hans, en þá skiptir vitneskja eða grunur oft engu.

Reglan í 56 gr. er nýmæli. Varðandi 57. gr. er til samanburðar 20., sbr. 21. gr. gjaldprotaskiptalaganna.

Í 58. gr. er gert ráð fyrir, að til ógildingar fullnustugerða komi oftast en nú, sbr. 22. gr. laga nr. 25/1929. M. a. er gert ráð fyrir, að engu skipti, hvenær aðfararheimild er fengin eða eftir henni leitað. Þá er ætlast til, að réttaráhrif lögtaka falli niður, en nú telja sumir, að 22. gr. gjaldprotaskiptalaganna taki ekki til þeirra fógeta-gerða, enda er þar talað um fjárnám til sölu við upphöð og löggeymslu. Þá er krafan um þinglýsingu í 1. mgr. ný, svo og 2. og 3. mgr. Greininni er ætlað að taka til fjárnáms skv. 15. gr. lögtakslaga nr. 29/1885. Hafi fullnustugerð farið þannig fram, að fógeti hafi tekið peninga, bankabækur eða slíkt frá gerðapola og greitt gerðarbeiðanda, gildir gr. Svo sem orðalagið ber með sér, falla réttaráhrif fullnustugerðar niður af sílfu sér, og er riftunarmál því óþarft. Hafi eign, sem aðfararveð var í, verið seld á nauðungarupphöði, gildir 58. gr. ekki. — Í 2. mgr. 50. gr. aðfararlaga nr. 19/1887 segir, að aðfararveð í lausafé skuli falla niður við gjaldprot, ef meira

en 12 vikur eru frá fjárnámi og lausaféð er enn í vörslum gerðapöla (protamanns). Undantekningar eru þó frá þessu. Reglan verður áfram í gildi, þó að frv. nái samþykki.

59. gr. og 60. gr. eru nýmæli.

Segja má, að í 61. gr. sé hin almenna riftunarregla, sbr. nú 23. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Greinin er öðrum ákvæðum til fyllingar, og henni verður beitt, þar sem sérstæð tilvik koma upp. Eins og hún er orðuð, takmarkast beiting hennar ekki við ráðstafanir þrotamanns, en svo er skv. 23. gr. gjaldþrotaskiptalaganna nú. Löggerningum lánadrottna má rifta eftir gr., þótt sjaldan muni það vera raunhæft. Þá er lagt til að rifta megi ráðstöfunum, sem ekki eru neinum lánadrottni til hagsbóta, en draga úr greiðslugetu bótamanns. Þetta gæti t. d. átt við sumar gjafir, sem ekki eru riftanlegar skv. 51. gr. Í 23. gr. nógildandi laga er það skilyrði sett fyrir riftun, að ívilnunin sé saknæm. Saknæmishugtakið, sem er notað bæði í refs- og bótarétti um ásetning og gáleysi, hefur þróast í þeim greinum með tilteknum hætti. Ekki er ástæða til að binda riftun eftir 61. gr. hugtaki, sem skýrist með tilliti til annarra atriða en við eiga í skiptarétti. Einnig er hætt við, að vafi geti komið upp við lögskýringu, þegar þannig stendur á, og hefur svo verið um skýringu á 23. gr. nógildandi laga. Niðurstaðan hefur þar þó orðið sú, að fræðimenn hafa talið, að ráðstöfun þyrfti ekki að vera refsiverð til að beita megi greininni. Í tillögugreininni segir, að ráðstöfun þurfi stundum að hafa orðið kröfuhafa til hagsbóta „á ótilhlýðilegan hátt“. Af þessu orðalagi sést, að dómstólum eru gefnar frjálsari hendur en nú er. Alengt er, að dómstólum sé falið mat með svipuðum hætti.

Í 62. gr. og þremur næstu gr. er fjallað um áhrif riftunar á ráðstöfun þrotamanns og ógildi fullnustugerða. Í greinum er vikið frá nógildandi reglum, sbr. 1. mgr. 24. gr. og 28. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Í 1. mgr. 24. gr. segir, að greiðslum beggja skuli skila. Í 28. gr. segir, að búið geti krafist hluta eða réttinda, sem afhent hafi verið þriðja manni, ef ætla má, að honum hafi verið kunnugt um, að með framsalinu til hans hafi verið stefnt að því að hindra búið í að njóta réttar síns. Riftun getur valdið þeim, sem henni þarf að hlíta, tjóni. Það getur orðið meira og óvæntara, ef verulegur tími líður frá greiðslu og þar til rift er. Af þessum sökum hefur þótt sanngjarnt að láta stundum við það sitja, að skilað sé í búið hagnaði, sem sá hefur haft, sem skila skal. Hér er því lagt til, að beitt verði svokallaðri auðgunarreglu, sem ella er ekki beitt í íslenskum rétti nema skv. 21. gr. lögræðislaga nr. 95/1947. Ef lögræðisskortur leiðir til ógildis samnings og hlut verður ekki skilað aftur, á skv. þessu ákvæði hinn ólögráða maður að „greiða fégjald, að því leyti sem verðmætin hafa orðið honum að notum“. Í frv. er gert ráð fyrir, að greiðslan verði þó aldrei meiri en tjón búsins. Sérreglan um peninga er sett vegna þess, að lítt gerlegt er að komast að raun um, hver auðgun hefur orðið af móttöku þeirra.

Í 63. gr. felst undantekning frá ákvæðinu í 62. gr. Í 61. gr. er þess krafist, að sá, sem hag hefur af ráðstöfun, hafi vitað eða mátt vita um aðstæður. Þegar svo stendur á, sýnist engin ástæða vera til að beita auðgunarreglunni, heldur gera þeim, sem verður að sæta riftun, að greiða fullar bætur. Atvik þau, sem leiða til riftunar eftir 59. gr., eru skyld þeim, sem 61. gr. fjallar um. Þess vegna er sama regla látin gilda um báðar greinarnar. Fyrst greiða á bætur eftir almennum reglum, verða aðilar eins settir og sá, sem sætir riftun, hefði valdið búinu bótaskyldu tjóni. Hann á að bæta tjón búsins, enda hafi hin riftanlega ráðstöfun eða réttargerð verið vávæn. Engu skiptir, þótt greiðslan til hans hafi farið forgörðum og orðið honum að engum notum.

Í 64. gr. felst, að báðir aðilar geti krafist þess, að beitt sé sömu reglu og nú er hin almenna regla eftir 1. mgr. 24. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Þetta er í samræmi við almennar riftunarreglur, sbr. 57. gr. kaupalaga nr. 39/1922. Í 62. og 63. gr. er ekki gert ráð fyrir þessari aðferð, enda er það aðilum sjaldnast hagsmunamál.

Í 65. gr. er nýmæli, sem þó á sér nokkra hliðstæðu í íslenskum rétti, sbr. 21. gr. 2. mgr. lögræðislaga nr. 95/1947, 51. gr. 2. mgr. sjómannalaga nr. 67/1963, 49. gr. siglingalaga nr. 66/1963 og 136 gr. loftferðalaga nr. 34/1964.

66. gr. er um sama álitaefni og 28. gr. nógildandi gjaldþrotaskiptalaga, en að nokkru annars efnis. Gert er ráð fyrir, að krafa stofnist á þriðja mann, sem mátti vita um aðstæður. Ef verðmæti hefur verið selt á nauðungaruppboði að undan-genginni fullnustugerð fógeta, verður þessari gr. ekki beitt, enda er þar ekki um að ræða framsal frá gerðarbeiðanda til uppboðskaupanda.

Ástæðan til reglunnar í 67. gr. er þessi: Ef þriðji maður hefur sett tryggingu, t. d. gengið í ábyrgð eða veðsett sína eign, vegna skuldar þrotamanns, losnar hann við þá skuldbindingu, ef þrotamaður greiðir. Ef tryggingin hefði nægt til greiðslu skuld-arinnar, hefði skuldareigandi getað fengið fulla greiðslu með því að ganga að henni. Hann hagnast því ekki af því að fá greiðslu frá þrotamanni og auðgunarreglan á ekki við. Hér er því þörf á reglu þess efnis, að húið geti krafist þriðja mann. Rétt hefur þótt, að hið sama gildi, þó að skuldareigandi eigi að borga skaðabætur eftir 63. gr. Í 3. mgr. er stefnt að því að heimila riftun gagnvart þriðja manni í vissum tilvikum, sem ekki falla undir 1. og 2. mgr., en ælla má, að þriðji maður sé í að-stöðu, sem geri líklegt, að hann sé betur kunnugur málum þrotamanns en skuldar-eigandi.

Til samanburðar við 68. gr. er 30. gr. gjaldþrotaskiptalaganna frá 1929, en efnið er ekki hið sama, þar sem tiltekinn frestur er hér settur.

IX. KAFLI

Í þessum kafla er fjallað um eignir annarra, sem komast í vörslur búsinns frá þrotamanni, og um stöðu veðhafa. Ákvæðum kaflans verður einnig beitt, þegar þriðji maður á önnur óbein eignarréttindi yfir eignum þrotamanns, t. d. afnotarétt. Um þessi efni eru ekki ákvæði í nógildandi gjaldþrotaskiptalögum, en ýmis ákvæði í skiptalögum nr. 3/1878 gilda um þau, þegar gjaldþrot verður, sbr. einkum 12. gr., 3. mgr., 27. gr. og 34. gr.

Eins og fram kemur í 69. gr., er sjálfsagt, að eignir annarra aðila en þrotamanns renna ekki til þrotabúsins. Ef annað hjóna verður gjaldþrota, verða að fara fram slit á fjárfélagi þeirra. Síðari hluti 69. gr. á t. d. við, er afhenda á þrotamanni sjálfum verðmæti vegna 29. gr.

70. gr. varðar sölu vegna misskilnings. T. d. getur þrotamaður hafa keypt hlut með eignarréttarfyrirvara, en leynt því við könnun á eignum hans, að svo var. Ef hlutur er seldur þegar þannig stendur á, er nokkuð óvíst nú, hvernig með skuli fara en sennilega getur sá, sem seldi þrotamanni, brigðað hlutinn frá kaupanda. Þetta verður ekki kallað eðlilegt, og því er lagt til, að eigandinn fái fégreiðslu frá búinu.

71. gr. verður beitt, ef vitað er, að verðmæti sé eign annars aðila, eða grunur er um það. Aðalreglan er, að húið skuli varðveita verðmætið, nema það sé ógerlegt. Til samanburðar er hér 34., 35., 55. og 56. gr. kaupalaga nr. 39/1922.

Í 72. gr. er búinu veittur nokkur afskiptaréttur, þegar sala á eignum þrotamanns fer fram á nauðungaruppboði án atbeina þess. Eins og segir í 24. gr. 3. mgr. breytir gjaldþrot ekki rétti sumra lánardrottna til að leita fullnustu í eignum þrotamanns, sbr. 34. gr. skiptalaga nr. 3/1878. Hins vegar getur það verið hagsmunamál fyrir húið, hvenær selt er og hvernig uppboðsskilmálar eru. Þess vegna þarf samþykki þess til slíkrar sölu, en búinu er skylt að heimila hana, ef eðlilegt tillit er tekið til hagsmuna þess. Ágreining má leggja fyrir skiptaráðanda til úrskurðar.

Í 73.—76. er fjallað um nokkur einstök atriði, og er lausnin ekki að öllu leyti hin sama og nú er. Tilgangur 76. gr. er sá að gefa búinu kost á að taka afstöðu til þess, hvort það skuli leysa til sín veð.

X. KAFLI

Skiptalögin frá 1878 eru eldri en elsta heildarlöggjöfin um gjaldþrotaskipti, og er fyrr frá því sagt. Af þessum sökum voru reglurnar um skuldaröð settar í skiptalögin í upphafi, og hafa þær ekki verið teknar í gjaldþrotalöggjöfina. Ekki er ástæða

til að gera breytingu á þessu. Reglurnar um skuldaröð voru endurskoðaðar 1974, sbr. lög nr. 32 frá því ári.

XI. KAFLI

Um 78.—84. gr. er til samanburðar vísað á 3., 7. og 10. gr. nógildandi gjaldprotaskiptalaga.

XII. KAFLI

Í 85. gr. er það mikilvæga nýmæli, að skiptaráðandi getur ráðið bústjóra til bráðabirgða á kostnað búins. Svo sem fyrr getur, er lagt til í þessu frv., að meðferð þrotabúa fari yfirleitt fram á kostnað þeirra sjálfra og að hana annist menn, sem til þess eru kvaddir, en ekki skiptaráðandi. Bústjóri til bráðabirgða ætti skv. þessu að taka við búi sem fyrst eftir upphaf gjaldprotaskiptanna og annast hana, uns ráðinn er skiptastjóri eftir 89. gr. Við því er að búast, að sá maður, sem ráðinn er bústjóri til bráðabirgða, verði yfirleitt valinn skiptastjóri síðar.

Í 86. gr. er vísað í 19. gr. 3. mgr., sjá og til samanburðar 6. gr. gjaldprotaskiptalaganna. Ákvæðin í 2. og 3. mgr. eru nýmæli, þar sem reglan í 2. mgr. 20. gr. skiptalaga nr. 3/1878 á ekki við nema fá tilvik. Sjá og 2. gr. laga nr. 21/1934.

Í 87. gr. er 1. mgr. í samræmi við 11. gr. nógildandi laga. Í 2. mgr. er tekið fram, að skiptaráðandi ákveði, hvort búið skuli halda áfram atvinnurekstri þrotamanns. Þetta segir eigi ljósum orðum í nógildandi lögum, þótt ætla megi, að skiptaráðanda sé heimilt að taka slíka ákvörðun, sbr. einkum 19. gr. 2. mgr. skiptalaganna frá 1878. Það er vafalaust, að stundum er það til hagsbóta fyrir lánardrottana, að atvinnurekstur haldi áfram, hvort sem það er gert, meðan verið er að ráðstafa eignum, og hann síðan lagður niður, eða það er gert til að selja megi atvinnuna síðar. — Nýmæli er, að tekið sé fram, að ráða megi þrotamann gegn kaupum til starfa í þágu búins, en það getur verið heppilegt fyrir alla aðila. 3. mgr. svarar til upphafsákvæðis 7. gr. nógildandi laga. Í 4. mgr. er ráðgert, að skiptaráðandi skuli tilkynna ríkissaksóknara grun um refsivert athæfi. Hið sama gildir um skiptastjóra sbr. 90. gr. 3. mgr. Aðstoðarmaður skiptaráðanda skv. 93. gr. ætti að skýra honum frá grun sínum um slíkt athæfi. Rannsókn fer fram eftir almennum reglum um meðferð opinberra mála. Þetta er sami háttur og hafður var fram til 1972. Þá voru sett lög nr. 32/1972 og breytt 7.—9. gr. gjaldprotaskiptalaga í því skyni, að rannsókn gjaldprotamála yrði sem mest á einni hendi, þ. e. hjá skiptaráðanda. Nú hefur reglunum um rannsókn opinberra mála verið breytt og stofnuð rannsóknarlögregla ríkisins. Þykir ástæða til, að hinn refsiréttarlegi þáttur rannsókna fari eftir venjulegum reglum, svo sem lagt er til í 4. mgr.

XIII. KAFLI

Í 88. gr. er sett fram sú meginregla, sem fyrr er rædd, að skiptaráðandi sjálfur skuli ekki fara með bú nema um smábú sé að tefla. Rökin fyrir þessu þarf eigi að endurtaka. Um bústjóra til bráðabirgða ræðir í 85. gr. og um aðstoðarmann skiptaráðanda í 93. gr. Nú er ekki heimild til að aðrir en skiptaráðandi fari með þrotabú, en ráða má innheimtumann skv. 30. og 31. gr. skiptalaga og aðstoðarmenn skv. 32. gr. skiptalaga. Hins vegar má skipa skiptaforstjóra til að fara með dánarbú eftir 91. gr. skiptalaga.

Í 89. gr. er mælt fyrir um val skiptastjóra. Gjaldprotaskiptin fara aðallega fram í þágu lánardrottanna, og er því rétt, að þeir hafi áhrif á valið. Í 93. gr. og athugasemdum við hana er fjallað um ákvörðun skiptaráðanda um að hann fari sjálfur með þrotabú, e. t. v. ásamt aðstoðarmanni.

Í 90. gr. eru almennar reglur um verkefni skiptastjóra. Þar segir m. a., að hann skuli vera umboðsmaður búins fyrir dómstólunum. Sé hann lögmaður gæti hann bæði verið fyrirsvarsmaður og lögmaður búins. Eila þarf lögmann til málflyttings, ef einkaréttur lögmannna tekur til flutningsins eftir 1. kafla laga um málflytjendur nr. 61/1942, því að skiptastjóri er ekki aðili í merkingu 5. gr. þeirra

laga. Nú segir í 30. gr. gjaldþrotaskiptalaganna, að sá skuli fara með riftunarmál fyrir hönd lánardrottna, sem til þess sé kjörinn á skiptafundi. Það þykir vera í bestu samræmi við þá nýju hætti á búsmæðferð, sem tillögur eru um í þessu frv., að sá fari með riftunarmál, sem annast búskiptin. — Um ávöxtun fjár búins er nú mælt í 32. gr. gjaldþrotaskiptalaganna, sjá og 101. gr. þessa frv.

Í frv. er lagt til, að sá, sem fer með búíð, fái eftir lögtöku frv. mun frjársari hendur en nú er gagnvart skiptafundum. Í 91. gr. eru ákvæði um kröfuhafanefnd, sem er eðlilegt að skipa vegna þessa valds þess, sem annast skiptin.

Í 92. gr. eru reglur um nokkrar af starfskyldum skiptastjóra.

Í 1. mgr. 93. gr. felst sú regla, að skiptaráðandi geti sjálfur farið með búskipti. Honum er ekki skylt að gera þetta, og greinin kemur helst til álita, ef bú er lítið eða meðferð þess einföld. Þar sem mikill munur er á, hvernig kostnaður við búskipti er greiddur, eftir því hvort skiptaráðandi fer einn með þau eða ekki, má búast við, að eftir því verði sóst, að þessari gr. verði beitt. Er mikilvægt, að skiptaráðendur framfylgi meginstefnu þessa frv. frá upphafi ef það verður lögtekið. Þó að skiptaráðandi fari með bú, getur hann tekið sér aðstoðarmann, eins og nú er heimilt skv. 32. gr. skiptalaga. Búíð á að greiða þóknun hans. Til þess er ætlast, að slíkur aðstoðarmaður sé fenginn, þar sem ekki þykir þörf á að ráða skiptastjóra, enda getur skiptaráðandi bundið verkefni aðstoðarmannsins við hluta skiptanna.

Í 94. gr. er mælt fyrir um tryggingarfé frá þeim, sem með búskipti fara, eða eru aðstoðarmenn skiptaráðanda. Ákvæði eru ekki í skiptalögum um tryggingarfé frá skip'aforstjórum í dánarbúum, en í 30. gr. laganna segir, að skiptaráðandi geti látið innheimtumann setja veð eða aðra ábyrgð.

XIV. KAFLI

Nú eru ákvæði um skiptafundi í 7. gr. 4. mgr., 30. gr. og 37. gr. gjaldþrotaskiptalaganna og í skiptalögum, einkum 3. kafla.

Í 95.—100. gr. eru ýmis ákvæði, sem varða boðun skiptafunda, atkvæðisrétt og lögmæti fundanna. Um verkefni skiptafunda segir ekkert í þessum kafla. Þó að til þess sé ætlast, að verkefni fundanna verði hér eftir minni en verið hefur, hefur skiptafundur eftir sem áður ákvörðunarvald um meðferð búins. Er það eðlilegt, þegar haft er í huga, að skiptin fara fram í hágu lánardrottna fyrst og fremst Breytingin, sem að er stefnt, er gerð af háskvæmnisástæðum, en ekki til að rýra hlut lánardrottna. Skv. frv. er skylt að halda skiptafundi um nokkur atriði. Skv. 86. gr. skal halda slíkan fund innan mánaðar frá lokum kröfulvsingarfrests. Þar skal skýra frá meðferð búins og niðurstöðum könnunar á málefnum brotamanns og búins. sbr. 87. gr. 5. mgr. og 107.—109. gr. Þar skal fjalla um ráðningu skiptastjóra, sbr. 89. gr., og um aðra skiptafundi til þess, ef þörf verður á. Í 91. gr. er sagt fyrir um kosningu kröfuhafanefndar á skiptafundi. Í 109. gr. er rætt um síðari fund vegna fram kominna mótmæla gegn lýstum kröfum. Í 110. gr. er ráðagerð um skiptafund vegna krafna, sem lýst er eftir lok innköllunarfrests. Skvlt er að boða skiptafund til að fjalla um reikninga búins og frumvarp að úthlutunargæð, sbr. 126. gr. og 127. gr. Í litlum búum er hugsanlegt, að þetta sé gert á heim fundi, sem skylt er að boða eftir 86. gr. Má þá e. t. v. komast af með einn skiptafund. Ella er nauðsvnlegt að hafa a. m. k. tve skiptafundi í brotabúu, en þeir geta að sjálfsögðu orðið fleiri. Ef skiptafundur er ella boðaður að frumkvæði skiptaráðanda, skiptastjóra eða manns í kröfuhafanefnd, hefur fundurinn ákvörðunarvald eftir meiginreglum 3. kafla skiptalaganna. Ef kröfuhafi vill eigi una meðferð á búinu og fær ekki boðaðan skiptafund eða fær ekki ákvörðun á slíkum fundi, sem er viðunandi að hans áliti, verður hann að una orðnum hlut, uns kemur að úthlutun. Þetta gildir þó ekki, ef hann telur ólöglega að farið. Þá getur hann kræft úrskurðar skiptaráðanda, sbr. 104. gr., og síðan, ef vill, kært hann eftir 2. tl. 21. gr. hæstaréttarlaga nr. 75/1973. Fái hann ekki úrskurð, er honum heimilt að kæra þá réttarneitun eftir lokaákvæði þessarar greinar hæstaréttarlaga. Um málshöfðun einstakra kröfuhafa er mælt í 113. gr. þessa frv.

XV. KAFLI

Í 101.—104. gr. eru settar nokkrar reglur um meðferð búans og til leiðbeiningar og öryggis. Í 101. gr. 4. mgr. segir, að dómsmálaráðherra geti sett reglugerð um varðveislu bóa. Sjá og 90. gr. 1. mgr. Í 104. gr. er ákvæði, sem sker úr um það, að skiptaráðandi getur ógilt ákvarðanir, sem eru til tjóns fyrir bóuð eða eru ólöglegar.

XVI. KAFLI

Reglurnar í 105. og 106. gr. eru að mestu í samræmi við það sem nú gildir. Varðandi 107. gr. er vísað til 37. gr. skiptalaganna frá 1878. Í 1. mgr. 108. gr. er stefnt að því að vernda hagsmuni þrotamanns, sbr. og 82. gr. Í 2. mgr. segir, að krafa sem ljóst er, að ekkert komi upp í við úthlutun, komi ekki til álita. Mörg bú eru eignalaus eða næsta eignalítill, og þjónar engum tilgangi að kanna, e. t. v. með ærinni fyrirhöfn og kostnaði, réttmæti krafna í slík bú. Ef hugsanlegt er, að eitthvað fái upp í kröfu, verður að kanna hana. Um efni 109. gr. segir nú í 37. og 38. gr. skiptalaga. Nú er nægilegt að mótmæla kröfu innan 4 vikna eftir skiptafund, þar sem lögð er fram kröfuskra og athugasemdir skiptaráðanda.

Í 110. gr. er heimild til að krafa megi komast að, þótt ekki sé henni lýst á tilskildum fresti. Nú gildir sú regla, að kröfu þarf að lýsa innan kröfulýsingarfrests, ef hún á að koma til greina við úthlutun úr búinu. Krafan fellur þó ekki niður. Þótt eigi sé henni lýst, heldur má krefja þrotamann persónulega um greiðslu hennar. Oft skiptir rétturinn til þess litlu máli fyrir kröfuhafa. Er lagt til, að skiptaráðandi geti veitt heimild til að halda skiptafund, og þar má með auknum meirihluta leyfa, að krafan komist að. Reglan á að koma í veg fyrir bersýnilega ósanngjörn málalok, og verður skiptaráðandi að hafa þann tilgang í huga við skýringu á henni og einstakar ákvarðanir sínar.

XVII. KAFLI

Sú regla hefur lengi gilt, að skiptaréttur hefði lögsögu í málum gegn búinu, en um mál búans gegnir öðrum færi eftir almennum reglum. Í kaflanum er að finna ýmsar reglur um mál af síðari flokkum. Um mál gegn búinu er mælt í 19. kafla.

Í 111. gr. segir, að venjulega sé sá, sem með bóuð fer, fyrirsvarsaður þess, þegar það höfðar mál. Jafnframt er heimilað að semja um, að mál sé rekið fyrir skiptarétti, þótt það ætti að fara fyrir annan dómstól eftir almennum reglum. Þetta getur verið heppilegt, t. d. má vera, að skiptaráðandi sé kunnugur málsefni vegna afskipta sinna af bóu og geti ráðið ágreiningi til lykta á styttri tíma en mál fyrir t. d. bæjarþingi myndi taka.

Varðandi efni 112. gr. er þess að geta, að sú regla í 53. gr. 2. mgr. einkamálaganna frá 1936 stenst ekki, að málskostnaðarkrafa stofnist í bú en mál falli niður, ef réttindi ganga ekki til búans. Þrotamaður er áfram aðili máls, og hlýtur af því að leiða, að málskostnaður sé búinu óviðkomandi, nema málskostnaði fram að upphafi skipta sé lýst sem kröfu í bóuð eða því sé stefnt til greiðslu hans eftir 116. gr.

113. gr. gildir, hvort sem þrotamaður hefur höfðað mál fyrir skiptauppþaf eða ekki. Í greininni felst, að einstakur kröfuhafi getur farið í riftunarmál á eigin kostnað, þótt sá, sem fer með bóuð, telji að slíkt mál skuli ekki höfðað, og þó að ekki hafi fengist samþykkt á skiptafundi um að hnekkja þessari ákvörðun. Málskostnað greiðir málshöfðandinn, en hann getur fengið endurgreiðslu úr búinu, ef í það renna eignir vegna dóms eða sáttar í málinu.

Eftir 114. gr. getur kröfuhafi höfðað mál sjálfur, ef hvorki bóuð né neinn af lánardrottnum gera það. Þetta mun sjaldan verða, ef að líkum lætur, en hugsanlegt er, að svo verði um mjög umdeilda kröfu. Greinin tekur ekki til mála út af kröfum, sem eru búinu óviðkomandi, t. d. miskabótakröfum, sbr. 116. gr.

115. og 116. gr. þarfnast ekki skýringa. Í 117. og 118. gr. er um það fjallað, að þrotamaður hafi verið varnaraðili í einkamáli fyrir gjaldþrotið. Gert er ráð fyrir,

að sóknaraðili ráði því, hvort hann heldur sér eftir sem áður að þrotamanni einum eða hvort hann beinir málinu að búinu að tilteknum skilyrðum uppfylltum. Slíkt getur þó aðeins orðið, ef réttindin ganga til búins.

XVIII. KAFLI

Reglan í 1. mgr. 119. gr. er nú í upphafsákvæði 33. gr. gjaldprotaskiptalaganna. Búast mætti við, að það kæmi fram við könnun búins allt fram að skiptafundi þeim, sem fyrir mæli eru um í 86. gr. og sem halda skal innan 4 vikna eftir lok kröfulýsingarfrests, hvort búið á eignir umfram kostnað við skiptin. Eðlilegt sýnist, að beðið sé skiptafundarins og skiptum lokið á honum, því að hugsanlegt er, að einhver kröfuhafanna bendi á eignir, sem ekki var vítað um áður, eða vekti athygli á, að hugsanlegt sé að höfða riftunarmál. Þess er þó að gæta, að fjölmargar kröfur um gjaldprotaskipti hafa á undanförunum árum verið afgreiddar án þess að nokkur innköllun hafi verið gefin út. Hefur þá þótt ljóst frá upphafi, að um engar eignir var að ræða. Hér mun venjulega standa svo á, að krafan sé liður í innheimtuaðgerðum opinberra stofnana og þrotamaður ekki borgunarmaður fyrir sköttum sínum. Ekki þykir gerlegt að banna þessa aðferð með öllu, og því segir í 19. gr. 4. mgr., að auglýsing og innköllun sé ekki nauðsynleg, ef fram kemur strax, að ekki eru eignir umfram skuldir. Verður að skilja 119. gr. 4. mgr. þannig, að ljúka megi skiptum þegar í stað. Hitt er annað mál, að þessi aðferð er ekki æskileg.

Í frv. er það tekið fram, að sá, sem krefst gjaldprotaskipta, beri ábyrgð á því að kostnaður við skiptin fái borgaður. Um slíka ábyrgð er nú mælt í 33. gr. gjaldprotaskiptalaganna. Hin nýju dönsku gjaldprotaskiptalög mæla einnig fyrir um slíka ábyrgð. Lagt er til í frv., að þessi regla haldist. Í 21. gr. er gert ráð fyrir því, að sá, sem krefst gjaldprotaskipta, þurfi jafnan að setja tryggingu fyrir kostnaði við skiptin. Er þess að vænta, að sú regla samfara þeirri reglu, að kröfuhafar beri ábyrgð á skiptakostnaði, verði til þess að aftra mönnum frá því að krefjast skipta á búum, þegar allar líkur benda til, að þau séu eignalaus.

Um 120. gr. er þess að geta, að í nauðasamningalögum nr. 19/1924 er byggt á því, að gjaldbrotameðferð ljúki, þegar nauðasamningar komast á, sbr. 22. gr. laga þessara. Síðari hluti tillögugr. svarar til 34. gr. núgildandi gjaldprotaskiptalaga.

Í 121. gr. er nýmæli, sem á að stuðla að því, að kröfur séu greiddar sem fyrst, meðan á skiptum stendur. Nú er á því byggt í 35. gr. gjaldprotaskiptalaganna, að úthlutun fari fram í einu lagi við skiptalok. Í 122.—125. gr. eru ýmsar frekari reglur um greiðslur og skiptalok. Í 123. gr. er ákvæði, sem á sér hliðstæðu í 45. gr. skiptalaga nr. 3/1878. Ákvæðin í 126. og 127. gr. varða skiptafund, en vert er að minna á, að hugsanlegt er, að þessi fundur falli saman við fund skv. 86. gr. Sjá nú 49. gr. skiptalaganna frá 1878.

Í 128. gr. er vikið að áfrýjunarfresti skiptagerðar, en ekki er lagt til, að hann breytist frá því, sem nú er. Fresturinn er 12 vikur skv. 96. gr. skiptalaganna, sbr. 20. gr. hæstaréttarlaga nr. 75/1973. Að áfrýjun er einnig vikið í 49. gr. skiptalaganna.

129. gr. er nýmæli. Greinin er sett til hagræðis, en ekki til að skerða neina þá hagsmunir, sem máli skipta. Um 130. gr. er vísað til 45. gr. skiptalaganna. Um 131. gr. er vísað til 37. gr. sömu laga. Í 132. gr. er 38. gr. sömu laga tekin upp óbreytt.

XIX. KAFLI

133. og 134. gr. eru í samræmi við núgildandi reglur. 135. gr., sem ekki þarfnasi skýringa, er nýmæli. 136. gr. er sett, þar sem börf er á reglu um vanhæfi þeirra, sem gert er ráð fyrir, að mest sinni búskiptum. Þykir eðlilegast, að um þá gildi reglur sem líkastar þeim, sem gilda nú um vanhæfi dómara til meðferðar einstaks máls.

Eins og áður er fram komið, felst sú mikilvæga breyting í frv. þessu, að kostnað við búskiptin á að borga úr búinu. Ber að greiða þennan kostnað sem forgangskröfu skv. 82. gr. 2 í skiptalögunum sbr. 2. gr. laga nr. 32/1974. Þetta gildir einnig um kostnað vegna starfa aðstoðarmanns skiptaráðanda, en að sjálfsgöðu ekki um kostnað

við störf skiptaráðanda sjálfs eða um kostnað við rannsókn eftir 87. gr. 3. lið og 90. gr. 3. mgr.

137. gr. er í samræmi við það, sem nú gildir. Varðandi 138. gr. er þess sérstaklega að geta, að skiptalög nr. 3/1878 munu eftir sem áður gilda um gjaldþrotaskipti, eftir því sem við á, þótt frv. þetta verði lögtekið, sbr. athugasemdir við 14. kafla. Ekki þótti vera ástæða til að breyta tilskipun 21. júní 1793, sem varðar efni 3. gr. frv., og ekki heldur opnu bréfi 4. janúar 1861 um innkallanir í búum, sbr. 19. og 86. gr. frv. Hið sama er að segja um kansellibréf 17. maí 1823, sem m. a. varðar gjaldþrot skuldunauta hins opinbera og tilkynningaskyldu skiptaráðanda, sbr. 86. gr. frv. Lögtaka frv. þessa raskar ekki gildi laga nr. 21/1934 um Norðurlandasamning um gjaldþrotaskipti. Breyta þarf nauðasamningalögum nr. 19/1924 og lögum nr. 19/1895 um stefnur til æðra dóms í skiptamálum, svo að samræmi verði milli þessara laga og frv.

Fylgiskjal.

KÖNNUN Á GJALDÞROTAÚRSKURÐUM 1960-1974.

1. Könnun þessi var gerð á vegum Lagastofnunar Háskóla Íslands, að frumkvæði Þórs Vilhjálmssonar þáverandi prófessors. Undirritaður vann að henni frá því í byrjun júní til loka ágúst sumarið 1975.

Markmiðið var að afla sem gleggstra upplýsinga um gjaldþrotaskipti á Íslandi á síðustu árum. Segja má, að könnunin hafi verið gerð vegna þeirrar endurskoðunar á gjaldþrotaskiptalöggjöfinni, er nú stendur yfir.

2. Könnunin var byggð á þeim gjaldþrotaúrskurðum, er kveðnir voru upp hér á landi á fimmtán ára tímabili, þ. e. á árunum 1960 til 1974, að báðum árum meðtöldum. Sá tími, sem til stefnu var, sneið verkinu þröngan stakk, en úrtakið er þó að dómi undirritaðs nægilega stórt, til að mark sé á því takandi.

Upplýsinganna var aflað með eftirfarandi hætti:

Undirritaður fór í fyrstu gegnum öll tölublöð Lögbirtingablaðsins frá því í ársbyrjun 1960 og allt til loka júlí 1975.

Skráðir voru í fyrsta lagi allir þeir gjaldþrotaúrskurðir frá fyrrgreindu fimmtán ára tímabili, þar sem innköllun í Lögbirtingablaði fylgdi á eftir. Úrskurðirnir voru skráðir í sérstakar frumbækur og tekið fram, hvaða aðili hefði verið úrskurðaður gjaldþrota, svo og hvenær og í hvaða umdæmi úrskurður hefði verið kveðinn upp. Þegar einstaklingar áttu í hlut, var ennfremur tiltekinn fæðingardagur og -ár og staða, kæmi slíkt fram í innköllun. Einstaka sinnum varð ekki séð á innköllun, hvenær úrskurður hefði verið kveðinn upp. Þegar þannig stóð á, var miðað við það, hvenær innköllun var gefin út.

Í öðru lagi voru skráðar lyktir skipta eftir auglýsingum um skiptalok, er birtar voru í Lögbirtingablaði. Tilgreindar voru allar þær upplýsingar, er fram komu í auglýsingun, þ. á m. með hverjum hætti skiptum hefði lokið, hvort eignir hefðu fundist og þá hve miklar, hve háum kröfum hefði verið lýst og — ef um það var að ræða — hve mikið hefði greiðst upp í þær.

Í þriðja lagi voru skráðir þeir skiptafundir, sem auglýstir voru í Lögbirtingablaði.

Þetta verk var all tímafrekt og tók u. þ. b. tvo mánuði. Að því loknu var samt ljóst, að frekari upplýsingar skorti, til þess að heildarmynd fengist af viðfangsefninu. Lágu til þess tvær ástæður:

Í fyrsta lagi vantaði ýmsar mikilsverðar upplýsingar í auglýsingar þær um skiptalok, er birtar voru í Lögbirtingablaði, auk þess sem mjög skorti á innbyrðis samræmi í auglýsingunum.

Í öðru lagi hefur svo á síðustu árum og í vaxandi mæli verið tekinn upp sá háttur, þegar um bú algjörlega eignalausra einstaklinga hefur verið að ræða, að ljúka skiptum án þess að gefa fyrst út innköllun. Þessari aðferð við að ljúka skiptum var framan af aðeins beitt í Reykjavík, en á allra síðustu árum hefur hún verið tekin upp í umdæmum í næsta nágrenni höfuðborgarinnar.

Í síðastnefndum tilvikum hafði því innköllun aldrei verið birt í Lögbirtingi, heldur einungis auglýsing um skiptalok. Upplýsingar um þrotabú, er tekin höfðu verið til skipta á þennan hátt án þess að skiptum væri lokið í júlí 1975, skortir því algerlega.

Undirritaður fór því á fund skiptaráðenda í Reykjavík, Kópavogi og Hafnarfirði til að afla þeirra upplýsinga, er á vantaði. Í sama skyni var hringt til nokkurra skiptaráðenda úti á landi. Hvarvetna tóku þeir, sem leitað var til, málaleitaninni vel. Aðeins í einu tilviki tókst ekki að hafa upp á þeim upplýsingum, er eftir var leitað.

3. Á grundvelli þessarar könnunar voru svo unnin tvö yfirlit. Annað tekur til allra gjaldþrotáúrskurðanna, en hitt aðeins til þeirra úrskurða, þar sem skiptum lauk með úthlutun til kröfuhafa úr viðkomandi búum.

Upp úr þessum yfirlitum voru loks gerðar þær töflur, sem fylgja þessari greinargerð.

Tafla 1

Gjaldþrotáúrskurðir, er kveðnir voru upp á árunum 1960—1974.

	Landið allt	Reykjavík	Utan Reykjavíkur
1960	28	22	6
1961	33	29	4
1962	31	28	3
1963	36	31	5
1964	66	57	9
1965	57	51	6
1966	79	68	11
1967	117	104	13
1968	157	129	28
1969	169	149	20
1970	132	111	21
1971	121	102	19
1972	75	66	9
1973	127	104	23
1974	90	69	21
Öll árin	1318	1120	198

Tafla 1: Í töflunni er að finna þá gjaldþrotáúrskurði, er kveðnir voru upp hér á landi á árunum 1960—1974. Undanskildir eru þó þeir úrskurðir, þar sem skipti voru felld niður að ósk kröfuhafa, án þess að auglýsing þess efnis hefði birst í Lögbirtingablaði fyrir júlílok 1975.

Tafla 2

Gjaldþrotaúrskurðir, er kveðnir voru upp á árunum 1960—1974 í lögsagnarumdæmum utan Reykjavíkur.

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	Öll árin
Akranes	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	2	-	6	
Mýra- og Borgarfj.s.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	
Snæfellsn.-og Hnappad.s.	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	5	
Dalasysla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barðastrandarsýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	
Ísafjarðarsýsla	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	4	
Ísafjörður	-	-	1	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	5	
Strandasysla	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	
Húnavatnssýsla	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Skagafjarðarsýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Sauðárkrókur	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	2	5	
Siglufjörður	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Ólafsfjörður	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	
Eyjafjarðarsýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Akureyri	-	1	-	1	2	2	-	1	1	1	-	-	1	-	10	
Þingeyjarsýsla	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	4	
Húsavík	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Norður-Múlasýsla	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	
Seyðisfjörður	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	4	
Suður-Múlasýsla	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	
Neskaupstaður	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	5	
Skaftafellssýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rangárvallasýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	
Árnessýsla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	3	
Vestmannaeyjar	2	-	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	7	
Keflavíkurflugvöllur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Keflavík	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	4	
Gullbringu- og Kjósars.	-	-	-	2	1	-	3	4	1	1	4	3	2	6	34 ¹⁾	
Hafnarfjörður	1	2	-	1	2	2	1	2	4	3	3	8	3	7	48	
Kópavogur	-	-	2	-	-	1	3	-	9	4	5	4	-	3	34	

¹⁾ Gullbringusýsla 4; Kjósarsýsla 2; Seltjarnarnes 1.

Tafla 2: Í töflunni er að finna þá gjaldþrotaúrskurði, er kveðnir voru upp á árunum 1960—1974 í lögsagnarumdæmum utan Reykjavíkur. Lögsagnarumdæmi teljast í þessum skilningi þau umdæmi, er hafa sérstakan skiptaráðanda, án tillits til þess, hvort sami maður er skiptaráðandi í fleiri en einu umdæmi. Mýra- og Borgarfjarðarsýsla telst þannig eitt lögsagnarumdæmi, en Húsavík og Þingeyjarsýsla tvö.

Þess ber að gæta, að úrskurður kann að hafa verið kveðinn upp í einu lögsagnarumdæmi, en skiptum verið fram haldið og lokið í öðru. Í slíku tilviki er úrskurðurinn aðeins talinn til fyrra umdæmisins.

Tafla 3

Skipting þrotabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974, eftir því, hverjir áttu hlut að máli.

	Einstaklingar			Hluta- félög	Samvinnu- félög	Sameignar- félög	Önnur félög	Dánar- bú
	Alls	Karlar	Konur					
1960	18	18	—	9	1	—	—	—
1961	17	15	2	13	2	1	—	—
1962	25	24	1	3	1	1	1	—
1963	24	23	1	12	—	—	—	—
1964	49	44	5	15	—	2	—	—
1965	30	27	3 ¹⁾	25	—	2	—	—
1966	64	59	5	14	—	1	—	—
1967	90	85	5	23	—	3	—	1
1968	114	102	12	38	2	3	—	—
1969	140	127	13	26	1	2	—	—
1970	95	88	7	35	1	1	—	—
1971	99	84	15 ¹⁾	19	1	2	—	—
1972	54	48	6	19	1	1	—	—
1973	109	97	12	18	—	—	—	—
1974	74	67	7	15	—	1	—	—
Öll árin	1002	908	94	284	10	20	1	1

¹⁾ Af þeim sat ein í óskiptu bú eftir eiginmann sinn.

Tafla 3: Í töflunni eru viðkomandi þrotabú flokkuð eftir því, hvort í hlut áttu einstaklingar eða félög o. s. frv.

Þess ber að gæta, að til sameignarféлага í töflunni eru aðeins talin þau sameignarfélag, er úrskurðuð voru gjaldþrota án þess að eigendur þeirra væru jafnframt lýstir gjaldþrota.

Undir hugtakið „önnur félög“ féll aðeins eitt félag, er úrskurðað var gjaldþrota á athugunartímabilinu: Ungmennafélag Reykjavíkur.

Tafla 4

Skipting þrotabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1970, eftir lyktum skipta.

	Skipti felld niður, vegna þess að kröfur voru greiddar eða afturkall- aðar	Skiptum lokið, án þess að eignir kæmu fram	(þar af án þess að inn- köllun væri gefin út)	Skiptum lokið með úthlutun til kröfuhafa	Skiptum lokið með nauðs- samningi	Skiptum ólokið
1960	—	16	(—)	10	—	2
1961	—	24	(—)	4	—	5
1962	2	22	(—)	5	—	2
1963	—	27	(—)	9	—	—
1964	—	51	(—)	11	—	4
1965	2	39	(—)	6	—	10
1966	4	52	(—)	15	—	8
1967	8	84	(1)	18	—	7
1968	8	112	(5)	20	1	16
1969	9	119	(38)	23	1	17
1970	6	89	(70)	17	1	19
1971	5	86	(70)	15	—	15
1972	—	50	(43)	4	—	21
1973	4	76	(68)	2	—	45
1974	6	50	(40)	—	—	34
Öll árin	54	897	(335)	159	3	205

Skipti felld niður eða lokið — alls: 1113.

Tafla 4: Í töflunni eru viðkomandi þrotabú flokkuð eftir lyktum skipta, þ. e. hvort skiptum hafi verið lokið og þá hvernig.

Í fyrsta dálki er að finna bú, þar sem skipti voru felld niður að ósk kröfuhafa, vegna þess að þeir höfðu fengið kröfur sínar greiddar að einhverju leyti eða öllu eða hugsanlega gefið þær eftir.

Í öðrum dálki er að finna bú, þar sem skiptum var lokið, án þess að nokkrar eignir kæmu fram. Innan sviga í öðrum dálki er að finna bú, þar sem skiptum var lokið, án þess að eignir kæmu fram og án þess að innköllun væri gefin út.

Í þriðja dálki er að finna bú, þar sem skiptum var lokið með úthlutun eigna til kröfuhafa. Hafi eignir aðeins runnið til greiðslu skiptakostnaðar og skiptagjalds, án þess að kröfuhafar hafi fengið nokkuð í sinn hlut, er búið að finna í öðrum dálki.

Í fimmta dálki er loks að finna þau bú, er tekin voru til gjaldþrotaskipta á árunum 1960—1974, en virtust enn vera undir skiptum á miðju ári 1975.

Tafla 5

Skipting þrotabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk, án þess að eignir kæmu fram, eftir fjárhæð lýstra krafna miðað við verðlag ársins 1974. (Aðeins er um að ræða bú, þar sem innköllun var gefin út.)

	Undir 100 þús. kr.	100 þús. – 1 millj. kr.	Yfir 1 millj. kr.	Óupplýst	Alls	Vísitala vöru og þjónustu ¹⁾
1960	4	9	3	–	16	13,24
1961	4	13	7	–	24	14,79
1962	1	16	5	–	22	16,56
1963	4	17	6	–	27	18,61
1964	9	31	11	–	51	22,26
1965	5	26	8	–	39	23,92
1966	7	34	9	2	52	26,98
1967	7	53	23	–	83	27,87
1968	18	61	28	–	107	32,38
1969	14	48	18	1	81	40,18
1970	4	9	5	1	19	45,92
1971	2	11	3	–	16	49,29
1972	1	6	–	–	7	56,41
1973	2	2	1	3	8	70,34
1974	2	5	1	2	10	100,00
Öll árin	84	341	128	9	562	

¹⁾ Ársmeðaltöl 1960–1974, — 1974 er 100.

Tafla 5: Fyrirsögn töflunnar gefur til kynna, hvað í henni er að finna. Við umreikning til verðlags ársins 1974 var stuðst við vísitölu vöru og þjónustu, sem Hagstofa Íslands reiknar jafnan út. Tafla, sem sýnir þessa tegund vísitölu með vísitölu ársins 1974 sem grunntölu, fylgir þessari töflu.

Tafla 6

Skipting protabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk með úthlutun til kröfuhafa — þannig, að forgangskröfur, ef þær komu fram, greiddust að fullu — eftir því, hve hár hundraðshluti greiddist upp í almennar kröfur.

	Alls ekkert	Undir 25%	25–50%	50–75%	Yfir 75%	Alls
1960	1	4	–	–	–	5
1961	–	1	1	–	1	3
1962	3	–	–	–	1	4
1963	–	2	1	–	–	3
1964	1	4	–	–	–	5
1965	–	1	–	1	1	3
1966	–	1	1	–	–	2
1967	–	3	1	–	–	4
1968	–	1	–	–	–	1
1969	2	2	–	–	–	4
1970	–	1	1	–	–	2
1971	–	–	1	–	–	1
1972	–	–	–	–	–	–
1973	–	–	–	–	–	–
1974	–	–	–	–	–	–
Öll árin	7	20	6	1	3	37

Tafla 6 og tafla 7: Fyrirsagnir taflanna gefa til kynna, hvað í þeim er að finna. Forgangskröfur teljast í þessum skilningi þær kröfur, sem greiðast að fullu, áður en almennir kröfuhafar fá nokkuð í sinn hlut.

Tafla 7

Skipting þrotabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk með úthlutun til kröfuhafa — þannig, að forgangskröfur greiddust aðeins að hluta — eftir því, hve hár hundraðshluti greiddist upp í forgangskröfur.

	Undir 25%	25–50%	50–75%	Yfir 75%	Alls
1960	–	3	2	–	5
1961	–	–	–	1	1
1962 ¹⁾	–	–	–	–	–
1963	2	2	1	1	6
1964	–	6	–	–	6
1965	1	1	1	–	3
1966	5	4	1	3	13
1967	7	5	1	1	14
1968	7	6	5	1	19
1969	13	4	2	–	19
1970	11	3	–	1	15
1971	6	2	3	3	14
1972	2	1	–	1	4
1973	1	1	–	–	2
1974	–	–	–	–	–
Öll árin	55	38	16	12	121

¹⁾ Nákvæmar upplýsingar um eitt þeirra þrotabúa, er tekin voru til skipta á árinu 1962 og lauk með úthlutun til kröfuhafa, liggja ekki fyrir.

Tafla 8

Skipting þrotabúa, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk með úthlutun til kröfuhafa, eftir því, hve langur tími leið frá því gjaldþrottaúrskurður var kveðinn upp og þar til skiptum lauk með formlegum hætti.

	1 ár eða styttri tími	1–3 ár	3–5 ár	5 ár eða lengri tími	Alls
1960	7	2	1	–	10
1961	2	1	1	–	4
1962	2	2	–	1	5
1963	4	3	2	–	9
1964	6	1	3	1	11
1965	–	2	1	3	6
1966	1	6	3	5	15
1967	3	9	4	2	18
1968	–	11	6	3	20
1969	1	15	7	–	23
1970	3	8	5	1	17
1971	1	11	3	–	15
1972	–	4	–	–	4
1973	–	2	–	–	2
1974	–	–	–	–	–
Öll árin	30	77	36	16	159

Tafla 9

Yfirlit yfir þrotabú, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk með úthlutun til kröfuhafa.

Úrskurðir frá árinu 1960:

Nr. Aðili	Umdæmi	Eignir	Lýstar kröfur (þar af forg. kröfur)	Upp í forg. kröfur	Upp í alm. kröfur	
1. E-ka	Vm	44.137	373.808	(7.532)	100 %	9,99%
2. HF	Vm	88.403	406.484	(37.524)	100 %	13,79%
3. E-ka	R	24.097	221.449	(83.363)	28,90%	—
4. E-ka	R	28.034	310.463	(43.745)	64,08%	—
5. HF	Ísfs				100 %	10,51%
6. HF	R	20.571	196.164	(41.969)	49,33%	—
7. E-ka	HF	14.909.871	36.212.045	(21.098.789)	70,66%	—
8. E-ka	R	44.503	426.534	(8.965)	100 %	8,51%
9. E-ka	R	2.213	87.552	(2.213)	100 %	0,00%
10. E-ka	R	2.911	96.467	(11.128)	26,16%	—

Úrskurðir frá árinu 1961:

1. E-ko	Ak	84.663	186.634	(13.125)	100 %	41,23%
2. SVF	SnHn	289.883	347.788	(82.493)	100 %	78,17%
3. E-ko	R	35.278	162.077	(10.065)	100 %	16,58%
4. HF	R	15.717	287.238	(18.255)	86,10%	—

Úrskurðir frá árinu 1962:

1. Fél.	R	797.216	912.980	(797.216)	100 %	1,00%
2. HF	Ísf		13.261.667			
3. E-ka	Kópv	2.500	162.000	(2.500)	100 %	0,00%
4. E-ka	R	283.587	970.501	(283.587)	100 %	0,00%
5. E-ka	R	11.507	13.311	(2.502)	100 %	83,31%

Úrskurðir frá árinu 1963:

1. E-ka	Hf	187.034	1.315.141	(157.365)	100 %	2,56%
2. E-ka	GuKj	77.855	716.184	(51.279)	100 %	4,00%
3. HF	GuKj	464.896	1.359.459	(11.234)	100 %	33,64%
4. E-ko	R	12.445	356.689	(22.384)	55,60%	—
5. HF	Ak	856.027	5.003.024	(908.334)	93,41%	—
6. E-ka	Vm	61.916	389.631	(127.876)	48,41%	—
7. HF	R	23.813	827.893	(60.938)	39,07%	—
8. HF	R	3.344	98.946	(26.879)	12,44%	—
9. E-ka	R	3.976	410.415	(237.675)	1,67%	—

Úrskurðir frá árinu 1964:

1. HF	Skr	287.706	6.478.758	(287.706)	100 %	0,00%
2. HF	R	141.754	854.118	(105.789)	100 %	4,81%
3. HF	GuKj	148.273	1.473.597	(316.778)	46,80%	—
4. HF	R	1.240.447	3.261.892	(965.228)	100 %	11,98%
5. E-ka	R	144.949	1.487.231	(469.411)	30,87%	—
6. E-ko	Hf	103.855	954.564	(60.072)	100 %	4,89%
7. E-ko	Hf	75.500	456.245	(186.002)	40,59%	—
8. E-ka	R	329.500	8.218.675	(764.460)	43,10%	—
9. E-ka	R	78.466	597.436	(56.436)	100 %	4,07%
10. E-ka	R	107.368	1.564.114	(239.101)	44,90%	—
11. E-ka	R	57.007	727.842	(116.043)	49,13%	—

Úrskurðir frá árinu 1965:

1. HF	Hf	919.257	1.187.025	(103.855)	100 %	75,28%
2. E-ko	R	876.433	13.647.718	(319.517)	100 %	4,18%
3. E-ka	Kópv	22.364	112.625	(50.544)	36,03%	—
4. HF	R	401.685	4.669.846	(764.899)	52,51%	—
5. E-ka	R	18.443	921.871	(487.651)	3,78%	—
6. E-ka	R	100.411	163.948	(—)	—	61,25%

Úrskurðir frá árinu 1966:

1. E-ka	R	292.360	6.158.373	(98.220)	100 %	3,20%
2. E-ka	CuKj	350.965	887.970	(45.742)	100 %	36 24%
3. E-ka	SnHn	164.322	1.837.292	(213.796)	76,85%	—
4. HF	CuKj	415.798	2.492.198	(1.628.053)	25,53%	—
5. HF	R	74.376	389.734	(278.836)	26,67%	—
6. HF	NMál	187.015	7.913.658	(1.224.026)	15,28%	—
7. E-ka	Kópv	59.937	801.937	(75.417)	32,39%	—
8. HF	R	4.576	126.508	(126.508)	3,61%	—
9. HF	R	7.073	232.753	(183.845)	3,85%	—
10. SF	R	1.382	202.602	(152.261)	0,90%	—
11. E-ka	Kópv	639.378	3.099.282	(1.077.414)	64,35%	—
12. HF	SnHn	772.073	1.669.801	(1.594.732)	48,41%	—
13. HF	Kópv	2.748.902	14.061.024	(3.054.206)	90,00%	—
14. E-ka	R	20.616	70.060	(23.835)	86,50%	—
15. HF	R	30.440	212.708	(147.307)	20,66%	—

Úrskurðir frá árinu 1967:

1. HF	Ak	168.872	1.656.943	(649.756)	25,99%	—
2. HF	Hf	48.276	174.472	(153.086)	31,54%	—
3. HF	CuKj	14.715	53.552	(53.552)	27,47%	—
4. HF	Hf	88.656	2.533.507	(850.891)	10,41%	—
5. E-ka	Vm	98.596	1.235.681	(481.545)	23,56%	—
6. E-ka	CuKj	82.618	217.721	(—)	—	37,95%
7. HF	R	67.112	3.325.056	(1.185.284)	5,67%	—
8. HF	R	3.464	534.353	(71.447)	4,85%	—
9. E-ka	R	22.501	213.965	(26.122)	86,14%	—
10. E-ka	R	130.725	491.082	(211.671)	61,75%	—
11. E-ka	Seyð	1.007.803	6.095.842	(525.787)	100 %	8,65%
12. E-ka	Seyð	1.007.803	6.095.842	(525.787)	100 %	8,65%
13. HF	R	4.741	97.632	(94.999)	4,99%	—
14. HF	R	3.623.607	9.148.838	(2.865.717)	100 %	12,06%
15. HF	R	37.666	174.362	(87.024)	43,28%	—
16. HF	R	12.947	4.093.423	(786.370)	1,65%	—
17. E-ka	R	554	99.847	(40.042)	2,37%	—
18. HF	R	560.978	2.739.036	(1.147.641)	48,88%	—

Úrskurðir frá árinu 1968:

1. E-ka	R	25.160	733.049	(564.129)	4,64%	---
2. HF	R	302.567	2.413.428	(1.282.859)	23,58%	---
3. SF	Þing	330.038	1.473.047	(1.389.614)	23,75%	---
4. E-ka	Kópv	371.885	1.851.613	(675.970)	55,01%	---
5. HF	R	237.171	1.992.474	(268.248)	88,41%	---
6. HF	Akn	2.489.323	10.839.427	(7.101.495)	35,05%	---
7. HF	R	464.941	21.790.961	(1.545.188)	30,09%	---
8. HF	R	244.348	3.208.210	(928.511)	26,32%	---
9. HF	R	323.971	1.348.551	(496.497)	65,25%	---
10. HF	Ísfs				100 %	8,38%
11. E-ka	Kópv	82.029	649.587	(214.788)	38,19%	---
12. HF	Seyð	1.575.958	5.649.191	(2.788.256)	56,52%	---
13. E-ka	R	150.675	784.470	(250.007)	60,27%	---
14. SF	Akn	22.078	211.911	(188.070)	11,74%	---
15. E-ka	R	18.955	988.509	(923.613)	2,53%	---
16. E-ka	R	4.640	4.684.509	(831.497)	0,56%	---
17. HF	Ísf	134.309	617.852	(329.978)	40,70%	---
18. E-ka	Kópv	9.131	230.472	(172.892)	5,28%	---
19. HF	R	443.177	8.175.274	(1.188.565)	37,28%	---
20. HF	Hf	1.554.251	4.609.795	(2.404.791)	64,63%	---

Úrskurðir frá árinu 1969:

1. E-ka	R	36.330	472.086	(313.555)	11,59%	---
2. HF	R	206.377	1.885.215	(334.338)	61,73%	---
3. E-ko	R	4.387	62.755	(—)	—	6,99%
4. E-ka	R	11.970	238.624	(100.122)	12,02%	---
5. E-ka	R	22.846	1.479.381	(581.702)	3,93%	---
6. HF	Hf	10.447	195.297	(19.520)	53,51%	---
7. HF	Str	1.198.504	14.689.568	(1.198.504)	100 %	0,00%
8. HF	R	86.238	1.797.650	(1.283.541)	6,72%	---
9. E-ka	R	88.941	1.782.885	(768.808)	11,57%	---
10. SVF	MýBo	4.789.055	18.112.292	(4.789.055)	100 %	0,00%
11. E-ka	Kópv	32.884	611.027	(217.062)	15,14%	---
12. E-ka	R	26.132	106.154	(57.454)	45,48%	---
13. E-ka	Rang	92.271	2.417.303	(611.320)	15,09%	---
14. E-ka	Kópv	2.954	347.982	(344.090)	0,85%	---
15. E-ka	R	16.078	452.657	(405.710)	3,96%	---
16. E-ka	R	183.680	1.721.188	(623.863)	29,44%	---
17. E-ka	Vm	130.292	671.836	(367.764)	35,43%	---
18. E-ka	Vm	130.292	671.836	(367.764)	35,43%	---
19. HF	Ísfs				100 %	5,58%
20. HF	R	2.577	861.198	(811.132)	0,32%	---
21. HF	R	5.218	2.432.117	(932.331)	0,64%	---
22. E-ka	R	5.362	182.373	(91.013)	5,89%	---
23. E-ka	R	1.157	18.742	(9.142)	12,66%	---

Úrskurðir frá árinu 1970:

1. HF	Eyf	31.280	9.541.590	(23.000)	100 %	0,87%
2. HF	R	34.633	1.681.876	(569.822)	6,08%	---
3. E-ka	R	121.428	555.462	(133.509)	90,95%	---
4. E-ka	R	30.846	442.353	(393.833)	7,83%	---
5. HF	R	325.718	1.297.974	(1.026.873)	31,72%	---
6. E-ka	R	40.025	523.317	(523.317)	7,64%	---
7. HF	SnHn	38.589	385.370	(310.301)	12,44%	---
8. R-ka	GuKj	12.243	726.513	(182.024)	6,72%	---
9. HF	R	2.506	325.244	(325.244)	0,70%	---
10. E-ka	Kópv	6.356	169.003	(48.869)	13,00%	---
11. HF	R	37.419	162.660	(158.737)	23,57%	---
12. SVF	Sigl	9.156.793	22.003.704	(3.134.710)	100 %	31,33%
13. HF	Hf	115.424	1.284.850	(360.526)	32,01%	---
14. E-ka	Kópv	2.187.278	7.931.690	(4.533.505)	48,24%	---
15. E-ka	R	5.937	240.364	(140.337)	4,23%	---
16. E-ka	R	6.207	171.545	(57.424)	10,81%	---
17. HF	R	11.110	160.250	(160.250)	6,93%	---

Úrskurðir frá árinu 1971:

1. E-ko	Kópv	12.033	37.189	(—)	—	32,36%
2. E-ka	MýBo	2.514.714	7.496.845	(2.899.229)	85,94%	—
3. E-ka	R	56.422	14.058.528	(797.886)	7,07%	—
4. HF	R	72.623	144.457	(144.457)	50,27%	—
5. E-ka	Kópv	612.355	3.100.901	(788.133)	78,69%	—
6. E-ko	Nesk	170.355	388.289	(291.305)	58,48%	—
7. E-ko	GuKj	85.998	1.488.070	(115.998)	74,13%	—
8. HF	GuKj	13.113	2.491.541	(944.628)	1,38%	—
9. E-ka	R	85.229	1.869.988	(310.280)	27,47%	—
10. HF	R	158.608	459.421	(411.195)	38,67%	—
11. HF	R	7.374	208.907	(202.790)	3,64%	—
12. E-ka	R	775.496	1.946.614	(916.060)	84,65%	—
13. E-ka	R	18.419	463.517	(107.717)	17,10%	—
14. E-ka	R	17.965	944.156	(513.591)	3,50%	—
15. E-ka	R	1.630	65.531	(13.473)	12,09%	—

Úrskurðir frá árinu 1972:

1. HF	R	2.648.236	22.298.042	(3.511.095)	75,42%	—
2. E-ko	R	16.313	241.650	(64.816)	25,17%	—
3. HF	R	2.270	341.824	(199.956)	1,13%	—
4. E-ka	R	5.910	634.944	(632.524)	0,93%	—

Úrskurðir frá árinu 1973:

1. E-ka	R	13.940	294.458	(153.586)	9,07%	—
2. E-ka	R	55.612	811.028	(220.375)	25,23%	—

Tafla 9: Í töflunni er að finna öll þau þrotabú, er tekin voru til skipta á árunum 1960—1974 og lauk með úthlutun eigna til kröfuhafa.

Í öðrum dálki er tiltekið, hver í hlut átti (E-ka: Einstaklingur (karl). E-ko Einstaklingur (kona). HF: Hlutafélag. SVF: Samvinnufélag SF: Sameignarfélag. Fél. Félag.)

Í þriðja dálki er tilgreint hlutaðeigandi umdæmi. (R: Reykjavík. Akn: Akranes. MýBo: Mýra- og Borgarfjarðarsýsla. SnHn: Snæfellsness- og Hnappadalssýsla. Ísfs: Ísafjarðarsýsla. Ísf: Ísafjörður. Str: Strandasýsla. Skr: Sauðárkrókur. Sigl: Siglufjörður. Eyf: Eyjafjarðarsýsla. A: Akureyri. Þing: Þingeyjarsýsla. NMúl: Norður-Múlasýsla. Seyð: Seyðisfjörður. Nesk: Neskaupstaður. Rang: Rangárvallasýsla. Vm: Vestmannaeyjar. GuKj: Gullbringu- og Kjósarsýsla. Hf: Hafnarfjörður. Kópv: Kópavogur.)

Í fjórða dálki eru tilgreindar eignir viðkomandi þrotabúa (að jafnaði að frádregnum skiptakostnaði og skiptagjaldi).

Í fimmta dálki eru tilgreindar lýstar kröfur í viðkomandi þrotabú (að frádregnum kröfum um skiptakostnað og skiptagjald), þ. e. þær kröfur, sem lýst var fyrir lok innköllunarfrests og teknar voru gildar. Innan sviga í fimmta dálki eru tilgreindar lýstar forgangskröfur í viðkomandi bú.

Þess er áður getið, að mjög hafi skort á innbyrðis samræmi í auglýsingum þeim um skiptalok, er birtar voru í Lögbirtingablaði. Því er viðbúið, að í nokkrum tilvikum sé skiptakostnaður og skiptagjald eða kröfur þess efnis innifaldar í tölum þeim, sem tilgreindar eru í fjórða og fimmta dálki. M. a. s. er hugsanlegt, að kröfur, sem ekki voru teknar gildar, séu innifaldar í tölum þeim, sem tilgreindar eru í fimmta dálki. Þetta misræmi á þó ekki að skipta verulegu máli að því er varðar niðurstöður.

Eins og sést á töflunni, tókst ekki að afla allra þeirra upplýsinga, er eftir var leitað, hjá embætti sýslumannsins í Ísafjarðarsýslu og bæjarfógetans á Ísafirði.

4. Að lokum er rétt að fara fáum orðum um niðurstöður könnunarinnar:

Niðurstöðurnar leiða fyrst og fremst í ljós, að hlutfallslega eru kveðnir upp óvenju margir gjaldþrotáúrskurðir á Íslandi, sé mið tekið af öðrum Norðurlöndum. Úrskurðirnir eru óvenju margir í Reykjavík og í umdæmum í nágrenni höfuðborgarinnar, en tiltölulega mun færri í umdæmum úti á landi, einkum í sveitahéruðum.

Á sama hátt lýkur óvenju mörgum gjaldþrotaskiptum þannig, að engar eignir koma fram. Þess konar lyktir skipta nema 80,59% af öllum þeim skiptalokum, er könnunin náði til.

Í þeim fáum tilvikum, er eignir koma fram, fá almennir kröfuhafar yfirleitt ekkert í sinn hlut — eða í 30 skiptum af 158. Líkur á því, að eitthvað fáist greitt upp í almenna kröfu við gjaldþrotaskipti eru tæplega 3%. Og virðist sú tala fara lækkandi með árunum.

Það vekur nokkra athygli, að gjaldþrotaskiptum er nær aldrei lokið með gerð nauðasamnings milli þrotamanns og kröfuhafa. Og ekki er sú staðreynd síður athyglisverð, að skiptameðferð virðist oft taka langan tíma, t. d. var skiptum á 58 búum, er tekin voru til gjaldþrotameðferðar á árunum 1965—1969, ólokið í júlí 1975, sé mark takandi á auglýsingum í Lögbirtingablaði. Skv. 37. gr. laga nr. 25/1929 er skylt að birta auglýsingu um skiptalok í blaðinu.

Þá tíðkast, að bú sameignarfélagu séu tekin til gjaldþrotaskipta án þess að eigendur þeirra, sem bera ótakmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félaganna, séu jafnframt úrskurðaðir gjaldþrota. Og algengt er, að skiptum sé lokið án þess að innköllun til lánardrottna sé nokkru sinni gefin út. Skv. 6. gr. 1. 25/1929 á skiptaráðandi þó tafarlaust að auglýsa gjaldþrotaskipti í Lögbirtingablaði og gefa jafnframt út innköllun til lánardrottna.

Fleiri atriði mætti tína til, en hér verður látið staðar numið. Niðurstöðurnar voru kynntar í heild á fundi, sem haldinn var þann 28. ágúst 1975 að frumkvæði Lagastofnunar. Fundinn sátu fulltrúar frá flestum þeim aðilum, er um gjaldþrotamál fjalla, þ. á m. skiptaráðendur í Reykjavík og nágrenni. Á fundinum var skipst á skoðunum og komu í þeim umræðum fram ýmsar athyglisverðar upplýsingar og hugmyndir um það, sem betur mætti fara í þessum efnum.

Ljóst er, að brýn þörf er á að endurskoða gjaldþrotaskiptalöggjöfina og færa hana í nútímalegra horf. Vonandi er, að könnun sú á gjaldþrotáúrskurðum á fimmtán ára tímabili, sem að framan er gerð grein fyrir, geti orðið að gagni við þá endurskoðun.

Eiríkur Tómasson.